

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Ronda de Sant Pere, 3 Telèfon 22592 : Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 353-Barcelona, dijous, 21 novembre 1935

A la pàgina 2:

El mercat de rovellons de Llinars, per Jaume Passarell.
Com vaig conèixer Abd el Hai, per Josep Gibert.

A la pàgina 4:

El jubileu de Lumière, per Emili Vuillermoz.

A la pàgina 7:

El Museu d'Arqueologia, per Josep Cudiol.

Qui és cèlebre?

Sóc cèlebre. Ningú no ho dubtarà. Quan arribo a Nova York, els reporters m'envenen per a saber la meua opinió respecte als desordres polítics, l'esdevenidor del film, les probabilitats de refermament del nou campió de boxa o l'emancipació de la dona a Europa. Si jo no fos cèlebre, no llegiria pas ningú el que l'interviuador ha escrit. Tampoc se'm nomenaria president de seixanta-set clubs de rugby, de dotze societats de baseball i de jurats de concursos internacionals de bellesa; la gent no es considerarien feliços si jo no acceptava la invitació al banquet d'una associació d'estadística, o no em deixava esmentar entre les persones que han assistit a l'estrena d'una pel·lícula, o em negava a posar el meu autògraf en els exemplars dels meus llibres i en els meus retrats amablement somrients. Sort que aquesta forma de la meua felicitat és limitada només a Amèrica i que a Europa em deixen tranquil, encara que la venda dels meus llibres hi sigui tan gran, relativament, com a Amèrica.

«(SINCLAIR LEWIS? NO L'HAVIA SENTIT ANOMENAR MAI!)»

Fa poc, vaig demanar un bitllet de ferrocarril en una de les més grans agències de viatge de Londres. L'empleat de la finestreta m'observà atentament, tan atentament que ja vaig començar a creure superflu de dir-li el meu nom. No obstant, va preguntar-me: —Lewis, amb ou o amb w, voleu fer el favor?

El meu desengany fou indescriptible. Per si de cas no havia sentit parlar mai de Sinclair Lewis i perquè m'havia mirat tan atentament, vaig decidir interrogar-lo jo. La resposta resultà satisfactoria:

—Voleu dir el boxador, potser? Però si no us hi assembleu de res! Més aviat teniu una retirada amb un cunyat meu que fa deu anys que va emigrar a Amèrica.

Que en sóc de cèlebre! He publicat catorze novel·les que han estat divulgades pel món en quatre milions d'exemplars. Fa cinc anys, vaig rebre el Premi Nobel. La majoria dels meus llibres han estat adaptats a la pantalla o a l'escena... Tot plegat no impedeix que el boxador Louis, que en els darrers dotze mesos ha posat k. o. catorze contrincants, és momentàniament molt més cèlebre que tots els autors de llibres junts. Joe Louis, el campió negre d'Amèrica i futur campió del món, ens posa sense compliments k. o. a tots nosaltres, els distingits amb el Premi Nobel, en el primer round del matx per la cinta blava de la popularitat.

CINC CELEBRITATS A L'ESTACIÓ

Anem a fer una prova. Figureu-vos el que ocorreria en l'estació d'una capital — diguem Londres — si arribessin cinc personatges cèlebres en el mateix tren. Triem uns noms a l'atzar dels quals caldria suposar que gràcies a llurs realitzacions, fama i posició en la vida pública haurien d'ésser familiars al ciutadà mitjà. L'ur arribada, a més a més, ha estat anunciada per la premsa i la ràdio. Anem a triar Bernard Shaw, Mussolini, Einstein, Clark Gable i Max Baer. Prescindim dels reporters i pensem solament en les dones i homes que hagin cregut que val la pena d'anar a esperar les cinc celebritats. Quina de les cinc desvetllarà major sensació i reunirà més gent al seu voltant? No hi ha dubte que el món les coneix totes cinc. No obstant, tampoc hi ha dubte que solament sis persones de cada cent s'interessaran per Einstein. A Bernard Shaw, segons la meua opinió, no li passarà gran cosa de millor. Mussolini probablement sucumbirà davant la competència de Clark Gable i li demanaran menys autògrafs que a l'actor de cinema, el qual per la seva banda quedarà molt enrrera respecte a Max Baer. L'ordre resultant d'aquesta competició seria, per tant: boxador, actor de cinema, dictador, possessor del Premi Nobel de literatura, savi. Segurament que no seria pas a l'inrevés. I si es repetís aquesta competició en forma d'un concurs internacional, el resultat seria idèntic. Potser més marcat i tot. Einstein obtindria deu vots en contra d'un milió de Max Baer.

ESSER DESCONEGUT ÉS UN PLAER

No per això s'han de descoratjar Einstein

Per les clàssiques causes independents de la nostra voluntat, ens veiem privats del gust — que segurament haurien compartit els nostres lectors — de publicar bona part del que teníem intenció de fer-ho.

i Shaw. Han fet el que han pogut per a guanyar la palma. Si un boxador aconseguís amb sis cops de puny un rèdit anual deu vegades més gran que el d'un savi o d'un autor dramàtic de la classe de Shaw, no és d'estranyar si en el mateix temps aconseguís la popularitat que al cap i a la fi pertocaria als altres competidors per llur activitat desplegada durant catorze anys al cim de llur ambient professional.

Sinclair Lewis i la seva muller

No obstant, una celebritat semblant també té els seus desavantatges. Onsevilla que baixeu del tren sou envestit, no podeu ésser mai puntual i enlloc no podeu estar sense que us molestin; no teniu res de la vida privada que el públic no coneixi, no podeu ballar amb cap dona formosa sense que els diaris us hi casin l'endemà. En poques paraules: ja no us pertanyeu a vos mateixos, sinó al món. Sort que una celebritat així no dura més d'un parell d'anys. De vegades, al període de glòria en segueix un altre de menyspreu i sovint de misèria; la justícia de la vida que tot ho anivella torna a restablir l'equilibri. Hi ha campions de boxa que han mort a la Casa de Caritat, mentre que el cèlebre escriptor dramàtic viu dels drets d'autor fins a la fi de la seva vida i encara en beneficia els seus descendents.

Si a més a més sou cèlebre solament per a ésser llegit i guanyar prou per a viure còmodament i poder treballar assossegadament, ésser desconegut—vegi's el cas de l'agència de viatges—és de debò un plaer. De vegades fins em puc permetre el luxe de ballar amb una dona que no sigui la meua, de poder sortir sense escorta de policia i de fruit d'una bella tarda autumna com pot fruit-ne un mortal qualsevol. La satisfacció que m'ofereixen els meus èxits es reflecteix en la meua major delectació personal: anar passejant pel món sense ésser reconegut. Joe Louis, Fredric March, Max Baer i Greta Garbo no poden permetre's aquest divertiment. I si Carnera pot delectar-se tant com jo llegint els clàssics, és cosa que tampoc no sé. No ésser tan cèlebre és un gust que no té preu i que ni el mateix Premi Nobel no pot minvar.

SINCLAIR LEWIS

(Exclusiva a l'Espanya de MIRADOR)

Els Dijous — Blancs

CREACIONS

La catifa vermella de la pista arriba al roig viu sota la llum dels reflectors, i les joves parelles van prenent seient a les taules de preferència com si s'embarquessin vers un paradís de gaudis impossibles. Cambrers amb guants blancs serveixen el te, però gairebé ningú no fa cas de la inusual aromàtica ni de les pastes; solament els ramells de flors artificials tenen una acceptació visible. El speaker anuncia les primeres aparicions mentre el jazz enceta el somiqueig suau, a penes inoïble, que ha de marcar el ritme a les models.

Les jaquetes que desfilen no desvetllen cap mena d'interès i tothom s'ho pren com un entreteniment necessari per a preparar els entrants forts. Passen els vestits de carter, una mica més curts que els de tipus 1934, i els cirés i els moarés de nit encenen els primers estels al celatge prometedor de meravelles, però és quan fan irrupció els abrics solemnes que els ulls de les dames s'obren a l'esguard de totes les constellacions, perquè fins ara l'ambició més alta havia estat posseir un parell de renards argentés i heus ací que el modista s'ha empecat una valona en la qual n'hi entren sis de sencers, del cap a la cua.

—Es espantant!—cria una muller.
—Ho trobo exagerat!—atenue el marit.
El mantell de pallet verd amb renardina grisa escampa i recull un aire de majestat que és ben comprès per la concurrència i, en mostrar el folre blanc iridescent, apar el nacre d'una conquilla. Les gaseles, les martes, els astracans, els petit-gris només gosen tapar dos travessos de dit nuca amunt i s'esmunyen pel cos sense enfereir.

—Això és art del diable! Què en fareu d'aquell coll tan aixecat?

Tement un atac de flanc, l'home de la que es plany procura fer el distret i s'agafa al catàleg de bibliofília que ha recollit a la porteria en sortir de casa: «La quatrième vente de la bibliothèque Henri Bérardi s'est terminée mercredi sur un total de 280,000 francs. Cette bibliothèque, que l'on a avec juste raison qualifiée d'unique, puisque la somme réalisée après cette dernière vacation a été portée à 9,831,160 francs. Voici quelques prix parmi les plus importants enregistrés par M. E. Ader: H. Sabius, un volume reliure à dentelles de Dérome, 3,100 francs; La Rochefoucault, Réflexions, 1665, édition originale, reliure de Bauzonnet, 2,250 frs.; etc.

—Que has vingut a llegir o a veure les creacions?

—Es veritat. Però, per què no en diuen figurins?

—Deu fer massa vuitcentista. Una d'aquestes capes m'hauries de comprar per sortir del Liceu...

—Es diner llençat. Total per quatre dies. En canvi, hi ha coses que, amb el temps, guanyen valor.

Al saló hi ha hagut, en aquell instant, un estremiment general: l'altaveu acaba d'anunciar pijames, camisons i deshabilles. Als primers salins i a les primeres xinelles, la pista sembla amonjojar-se amb un marc d'alcova. Les carns rosades que acaba de pulir la massagista, són d'una qualitat més fina que les habituals de music-halls i revistes, mentre els maquillatges ofereixen suavitats de porcellana.

—Guaita, l'amistatçada del banquer com fa postures amb un salt de liti!—remarca l'amiga del poeta no comprenent com ella no s'ha decidit a fer el mateix per tal d'anivellar el pressupost.

Venturosament, acte seguit desfila una núvia amb un vel la mar d'història i un motiu, gairebé imperceptible, de flor de taronjina, que obre el pit a innombrables esperances.

S.

MIRADOR INDISCRET

Mai badem!

En la primera representació d'Amàlia, Amèlia i Emília hem sorprès la següent conversa:

Finalitza el primer acte i l'autor, Lluís Elias, surt a escena a rebre les mostres d'afecte que el públic li tributa. Dues senyores comenten l'obra amb uns joves del nostre davant i diuen:

—I ara, si que és jove En Sagarra!

Un dels joves:

—No, si no és pas En Sagarra, és l'Elias.

Segueixen comentant. Al cap de breu estona, diu la senyoreta:

—Ah! però això no és Roser florit?

—No, senyoreta; és Amàlia, Amèlia i Emília.

—Així, ja fa dies que la fan.

—No, senyoreta; precisament avui l'estrenen...

Un jove que les acompanyava respon:

—Veus?, ja m'ho semblava que no podia ésser Roser florit.

Farmàcia i geografia

Dijous passat, a les dues de la tarda, en donar, una de les emissores locals, la informació de premsa, va oferir-nos aquesta notícia: «Los italianos han tomado Somatose, que constituye un importante punto estratégico cerca de Makale.»

Per si no n'hi havia prou amb la confusió de noms i informacions posats davant la nostra vista i damunt les pàgines dels diaris, solament manca que la ràdio barregi la geografia amb la farmàcia i ens posi en el cas d'haver d'oïr algun dia, per exemple, que cal «tomar Somatose para curar el reuma» o bé que, «para las afecciones del estómago, lo mejor es Eritrean»!

El carrer és de... l'esportiu

Que som un poble esportiu? Qui en dubta! Només cal transitar pels carrers i places de la nostra ciutat per a fer-se càrrec de la potencialitat esportiva de Catalunya.

Però si fins ara Barcelona era un enorme camp de futbol, amb el consegüent disgust dels pacífics vianants, aviat veurem practicar-hi salts de llargada, curses d'obstacles i de relleus, els 2,000 metres llisos, etc.

El carrer de Moia—Tuset-Av. 14 d'Abril—entre set i vuit del matí queda convertit en una pista atlètica.

Uns quants joves — semblen alemanys —, convenientment equipats—mallots, sabatilles, pantalons—, hi fan curses de velocitat. Adhuc tenen l'indispensable manàger.

L'espectacle, vist des de l'esmentada avinguda, resulta interessant i suggestiu, sobre tot molt europeu.

Què hi diu la Comisión de Ornato?

A tres quarts de quinze

En un dels balcons de la redacció de L'Instant han col·locat un rellotge que sempre marca amb retard. Advertit el conserge dels perjudicis que això pot ocasionar als ramblistes i oficinistes, respongué de pla:

—Com que el nostre diari sempre porta notícies avançades, no deixa d'ésser una compensació!

Inclemència

A l'homenatge que la Institució del Teatre dedica divendres darrer a l'Apelles Mestres, En Joaquim Montero es va fer la part del lleó. No content amb la conferència que encetà l'acte, En Montero s'aixecava cada dos per tres i tirava uns quants «piropos» a l'homenatjat, fins que al final es posà a plorar.

Apelles Mestres, per tal de correspondre, li donà una plantofada amable que, de lluny,

semblà una bufetada sense atenuacions.

—Que li ha pegat?—inquirí En Moragues.

—No, home, no!

—Doncs s'ho ben mereixia!

Falsa alarma

Una nit d'aquestes, mentre Granier-Barra corregia proves a la impremta de La Publicitat, un avis inesperat va fer trontollar tots els que el voltaven. El mosso li va dir, com aquell qui res:

—Hi ha el senyor Strauss que el demana.

Aclarida a cosa, va resultar que era un altre senyor de nom vagament semblant, i els presents van respirar.

Corrupcions de llenguatge

Es sabut que la denominació «Porta de la Pau» ve de «Puerta de la Paz» i aquesta d'una mala traducció de «Porta del Pas».

A Mataró encara ho han fet més bé: de la «Calle de Aristóteles» en diuen «Carrer de les Tòtilles»!

Misoginia

Entre dos homenatges Apelles Mestres s'avorrex, s'emmurria i devé un si és no és adust. Lola Anglada anà a fer-li visita per tal de fer-li passar l'estona:

—...Doncs sí...—anava dient la visitant—, passàvem per ací amb la Maria Oller, la pintora, i m'he dit: té! podries entrar a saludar el mestre...

I el mestre, o el Mestres, que cuita a re-plecar:

—...La Maria Oller?... Vaya quina al- tra...!

Ocellívola

Els discursets d'En Roig i Llop, quan es va permetre d'actuar en política, arribaren a fer fortuna per la seva imatgeria de caminó, ventijols i flors i violes.

En un miting d'Horta en el qual hagué de fer de teloner, precedint una vedette de fama, En Roig i Llop encetà així el seu parlament, tot apimant i endolint la veu:

—M'atreviré a cantar, jo, humil cader-nera, sabent que després ha de relluir un rossinyol?

—Torna-te'n a la gàbia! — cridà un del públic.

Tabú

Els comentaristes de política internacional estan consternats. Els nostres benemèrits censors són inexorables. Tot allò que fa referència al conflicte italo-abissini és objecte d'una meticulosa revisió.

Escudant-se en aquestes raons, un amic nostre, redactor en cap d'un «vespertí», va poder-se desmullar d'un obstinat i anònim col·laborador esportiu. El xicot pretenia que li publicassin un article rebentista contra el xalet-refugi dels Rasos de Peguera.

—Miri-li va dir—, li ho dic com si fos un gran amic, no l'hi puc posar perquè la censura no pot tolerar que es parli malament dels països en conflicte.

Es veu que devia quedar convençut perquè no l'han tornat a veure més.

Aclariment necessari

En Cambó, anant d'una habitació a l'altra, ha topat amb un bastiment de la porta i s'ha esvinçat el braç esquerre. De seguida, hi han acudit els amics i correligionaris incondicionals a l'objecte d'expressar-li els plànys més sincers:

—Ho sento de debò!

—Quina llàstima!

—Com us ho fareu sense poder anar al Congrés, precisament aquests dies de tant compromís?

En Cambó, una mica molest, tallà els somiqueigs:

—Sort tinc del meu braç dret!

I cuita a aclarir:

—Vull dir En Ventosa!

Mot d'ordre

A la penya de senyors reposats de la Lliga, un extemporani sortí a parlar de la vida airada d'alguns prohoms de l'altra banda de la vorera, però no trobà gens d'ambient. El degà fins arribà a comminar-lo:

—Mireu: d'això més val que no en parlem, perquè quan un lliguer de l'escola de Vic ha tirat la capa al toro, ja és tot el que es pot dir! Hi pendrieu mal!

Fauna marina

Per la nostra ciutat han aparegut uns virolats i cridaners cartells, anunciant un grandios act polític que es celebrarà diumenge vinent.

La figura principal porta a la boca un gran cargol de mar.

En una penya es feien molts comentaris sobre la importància que podia tenir l'esmentat mollusc.

—Res, no us hi amoineu més—aclari un penyista—. Com que són gent que els agrada fer les coses bé, hi han posat una petxina perquè tenen un Salmón!!

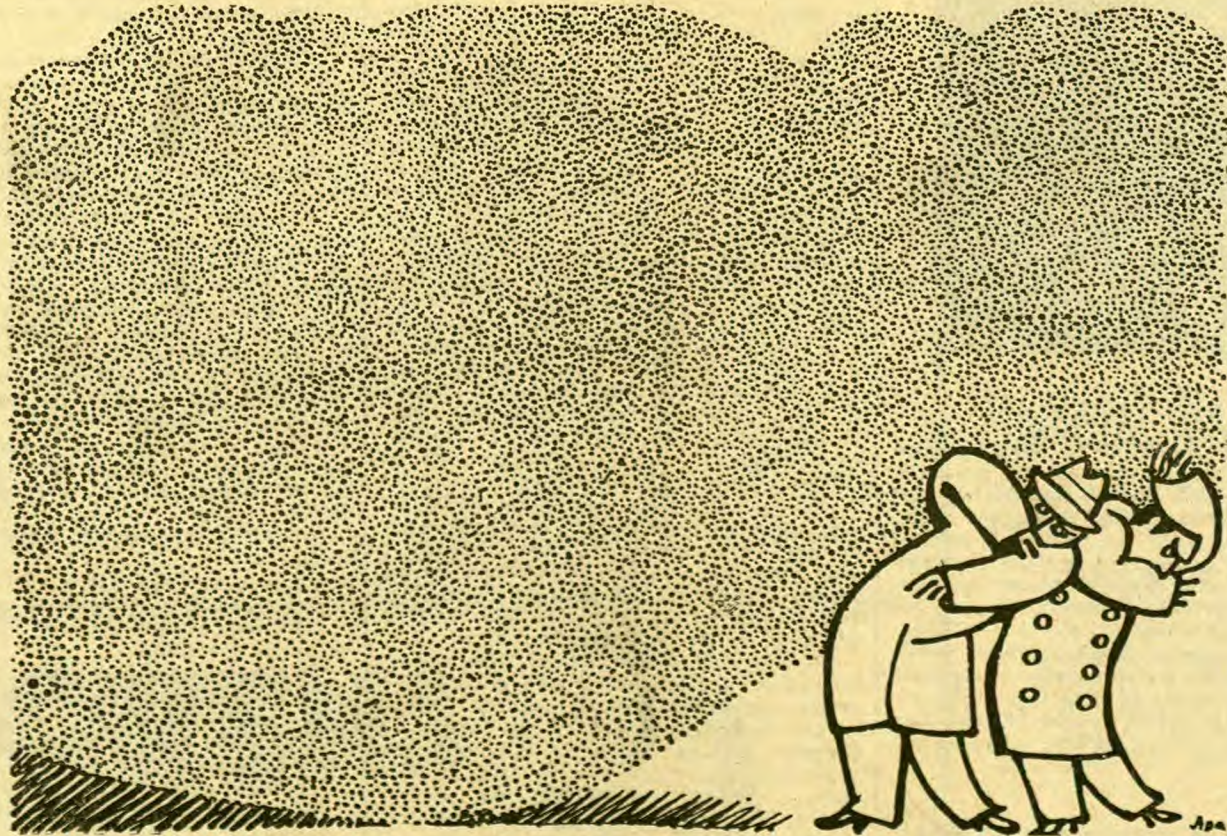
No hi va haver trencadissa.

Diàleg al tramvia

—Que és estrany que els diaris de la flamarada no hagin esbomat el fracàs de l'acte de Sitges, on En Cambó hagué de parlar solament davant de seixanta persones i dinar amb companyia de només vint-i-cinc començats!

—Potser que Sitges no dona per més...

—Es veritat: després de tants sopars a l'americana d'un cost de dos a cinc mil pessetes!

— Què és aquesta polseguera?

— Es el bloc.

FRUITA DEL TEMPS

El mercat de rovellons de Llinars

Jo sóc un admirador, i dels entusiastes, del Vallès. He escrit algunes vegades que és el rovell de l'ou de la dolça Catalunya. Ara dic que per mi té tots els encants i posseeix totes les gràcies imaginables. Crec que l'alegria del paisatge del país la té acaparada el Vallès. Crec que les seves fonts i les seves obagues són les més encisadores de totes les que hi ha a Catalunya. Els seus boscos de cirerers em tenen el cor robat. El mercat del dijous, a Granollers, m'entusiasma. I jo, que coneix el Vallès, com qui diu, de cap a cap, no havia vist encara el mercat de rovellons de Llinars.

Llegir, doncs, al diari que aquest any la collita de rovellons havia estat molt important en aquella contrada i pensar que calia anar-hi, primerament per conèixer-ho i després per explicar-ho, va ésser tot u.

És diumenge. A les nou del matí, la ciutat encara dorm. Els pobles dels voltants, Sant Andreu, el Clot i àdhuc Montcada, també. Dissabte anaren al cinema i avui es lleven tard. Trobem un carro que camina amb mandra; la carretera gairebé és deserta.

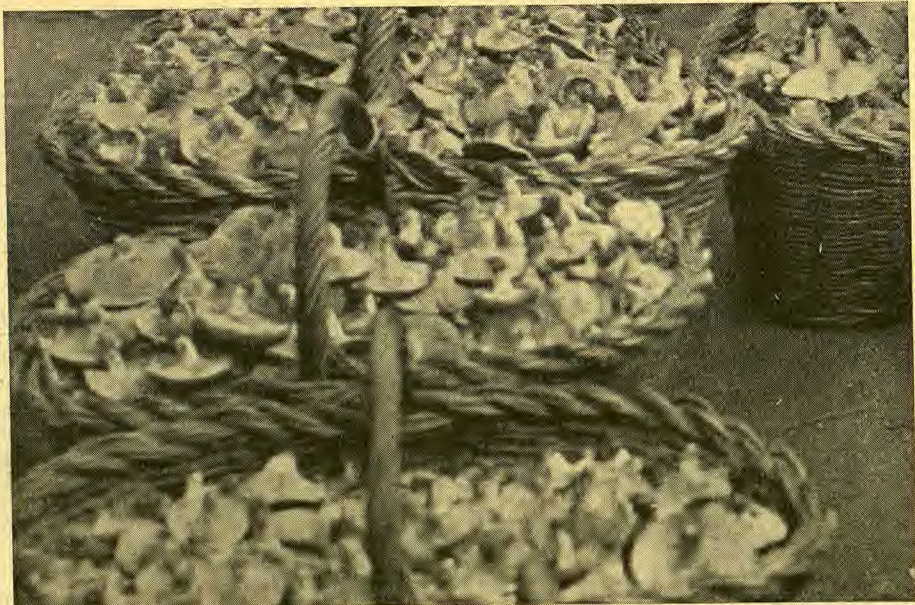
Encara no ha sortit el sol. A la tardor les matineses són tardanes. El cel és ple de terranyines blavenques. Tot just si, a la banda del mar, apunta un ull de sol tímida. Sembla que no gosi a sortir. A la banda de muntanya hi ha una boira que tapa els cims. La plana sembla grisa. S'hi veuen les taques roges, verdes, negres i blaves de les feixes, ben planes. Les fileres de pollanques semblen de paper fi. El paisatge no té volum. Però, en canvi, té un gran encant; sembla una estampa japonesa. I les carreteres són encatiffades de fulles seques.

Passem una pila de pobles. Tot just comencem, com la ciutat, a desensopir-se; just es comencen de llevar. En un Masrampinyó, passa el cabrer amb el ramat de cabres, a repartir la llet per les cases, i l'esquellí estrident que penja del coll de la cabra més vella del ramat, és l'única remor de vida que s'hi sent.

Granollers mateix, que ja és un poble important, amb uns urbans polits, amb monument dedicat al soldat desconegut—Granollers, capital del Vallès, no vol ésser menys que Londres i París—, amb un mercat del dijous inoblidable, i la millor il·luminació del món, i tot de propietat, està molt lluny d'ésser la ciutat plena de vida, el formiguer humà, atabalador, que és durant el mercat del dijous.

I així mateix dorm Cardedeu, el Caldetes del Vallès, el poble senyor, farcit de torres voltades de jardins, que ha estat arrencat per la moda d'anar a passar l'estiu a les platges, i àdhuc Llinars, el poble que aquests dies, gràcies a l'enorme collita de rovellons que s'han trobat pels boscos dels voltants, s'ha convertit en el que podríem dir-ne una *redette* geogràfica catalana, on acuden cada dia tots els pagesos que en tenen, almenys, un cove ple per a vendre'ls a bon preu; tots els negociants de rovellons, i una gentada composta d'aficionats a fer boletades amb botifarra, que saben que, cas de no trobar-ne al bosc, els trobaran a la plaça, on en podran comprar unes quantes lliures i explicar, de retorn a Barcelona, que els han collit al peu mateix de les parets de l'estació.

De Granollers cap amunt, la carretera s'anima. Passa un carro, carregat de ferro, a pas lent. Però els autos, tots amb el cristall lligat al darrere, passen l'un darrere l'altre, rabents. El cristall els delata.

Els cristalls plens de bolets

En trobeu també de parats, al peu de la carretera, o en un pla del bosc. Infal·lible, una mica més amunt, veieu un grup de persones, escampades entremig dels pins, ajupides, amb un arpió o amb un bastó amb punxes a la mà, gratant porfidiament la brolla. També sentiu, en passar, el perfum agradable de les costelles que hom cou, en una graella improvisada, feta amb branques de roure. Ja hi som. Ací és el país dels rovellons. Si no som ja a Llinars poc se n'hi manca. En efecte; al cap de pocs minuts, trobem un pont; baixem pel costat d'una riera, la travessem; passem per un carrer molt curt, que fa baixada, i ja som a la plaça de Llinars.

Es molt petita i quadrada. En un angle hi ha una barraca de xurros i uns cavallets de fira a punt de funcionar. A l'esquerra d'un edifici, hi ha un rètol: «Societat Republicana». Darrere dels vidres d'unes ventalles penjen, descarades, unes

botifarres de carn crua d'un tamany enorme. Ens posem sentimentals, en contemplar-les. I a cal formar, encara venen pa moreno. Per sobre de les cases, i en uns angles recòndits de la plaça, apunten les siluetes daurades dels pollanques afuats. El sol està encatiffat de fulles seques, com les carreteres que hem travessat.

Per què no dir-ho? En veure'ns, les poques persones que hi ha a la plaça no fan cap moviment de curiositat. La qual cosa

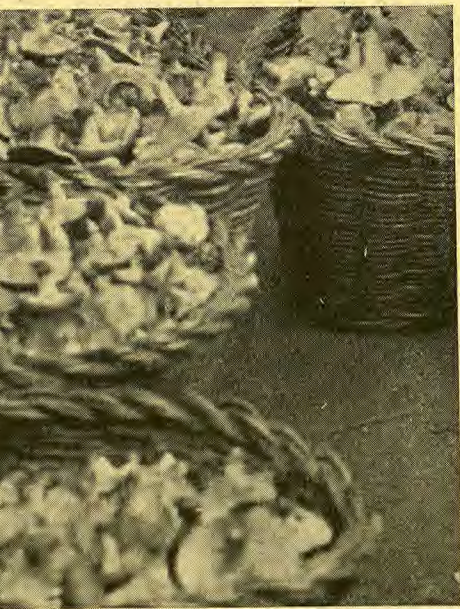
Les pageses esperen que els toqui el torn per a pesar els cristalls

vol dir que mentre dura el mercat de bolets ja compten amb els forasters. Tant és així, que en aquella hora—les onze del matí—, quan encara en manca una de grassa per

Un aspecte del mercat de bolets de Llinars del Vallès

a començar el mercat, hi ha hagut dies, especialment els diumenges, com avui, que a la riera i al camí de Mataró hi ha hagut més de tres-cents autos parats, sense comptar els autocars i alguna que altra tartana, escadussera.

Els cristalls plens de bolets

Vol dir això que durant la collita i mentre es celebra el mercat, els forasters acuden a milers a Llinars i que els pagesos ja estan acostumats a veure'n de prop, i vol dir, també, que el poble viu, durant la temporada, que sol començar a mitjans d'octubre i que acaba quan ja no es troben més bolets, i que sol ésser d'uns dos mesos, en perpètua festa major.

No els ve, doncs, de quatre més. Nosaltres som uns de tants de la pila, uns quants més entre la munió de gent que hi fa cap aquests dies. Ja saben per què hi hem anat i què volem. Per què, doncs, s'haurien de sorprendre?

El mercat no comença fins al migdia. Es celebra en aquesta mateixa plaça. El pesador que, alhora, és l'agutzil de l'Ajuntament, surt de Casa la Vila, amb la bàscula, i s'instal·la al mig. La plaça i els

carrers dels voltants, mentrestant, s'han omplert de gent. De pagesos, que han acudit, de Cardedeu, de Sant Antoni i de Sant Pere de Vilamajor, de Villabasserra, de Vallgorguina i de molts altres pobles i llogarrets dels voltants, amb els coves atapeïts i amb les portadores curules; amb els cristalls, llargueruts, plens a vessar.

El pesador va fent la seva feina. Pesa els coves, les portadores, els cristalls. Comença, com hem dit, al migdia i acaba al vespre. La pesada dura tota la tarda. Deu, vint, trenta, quaranta, cent, mil. A les set del vespre, ha pesat 11,465 cristalls de rovellons.

Segons ens diu un entès en la matèria, a cada cristall n'hi sol haver vuit quilos. El quilo sol ésser venut a 250 pessetes. La qual cosa fa que s'hagin girat prop de tres-cents mil pessetes de bolets.

No ho trobeu enorme? Jo us confesso que, en sentir-ho, vaig quedar molt sorprès. No hauria dit mai que les fermentades de la terra, al Vallès, fossin tan generoses.

Sabia, això sí, que el mercat de bolets de Llinars que sol celebrar-se tots els anys en aquesta època, era important. No tenia cap idea, però, ni de la quantitat de quilos de bolets que s'hi girava, ni de la moneda que s'hi transaccionava.

El Vallès, que sol ésser de tarannà generós quan es tracta de correspondre a l'esforç de l'home, ho és tant i més quan fa fermentar la terra i fa sortir-ne, com per miracle, el marisc de bosc que és el rovelló.

Tornem ara al mercat. El pesador va fent la seva feina, meticulosament. Va pesant els coves i lliurant-los als pagesos, amb un tiquet de deu, de vint o de vint-i-cinc cèntims. És el que val la pesada, segons el nombre de quilos que hi havia en el cristall. Entorn seu hi ha un formiguer de rovellonsaires, pagesos tots, homes i dones. Al seu voltant, els negociants de Granollers, de Terrassa, de Sabadell i àdhuc de Barcelona, que vénen a comprar-ne a l'engròs. I escampats ací i allà, els forasters curiosos, que han acudit a Llinars a veure el mercat, a buscar rovellons pels boscos dels voltants, a menjar una bofetada o bé a comprar-ne unes quantes lliures, en el cas, que es sol donar molt sovint, que no n'hagin trobat. És allò del caçador que surt a fora, que no caça ni un trist pardal i que, per tal de no tornar a casa seva de buit, compra un conillet de bosc, a la tornada de l'excursió, i explica que l'ha mort d'un sol tret. A Llinars, el buscador de rovellons, forà i inexpert, es pot donar el gust de comprar-ne unes quantes lliures i,

en tornar a casa seva, explicar als veïns de l'escala que ell mateix els ha collit entremig de la brolla, sense por que ningú el dementi.

Es un formiguer, el que hi ha al mercat de Llinars, molt més dens que no pas el que hi ha els dijous al famós mercat de Granollers, perquè el lloc és molt més reduït.

Aquests dies de mercat, Llinars es pot dir que ressuscita. Perquè aquest poble, que és menut—compta, entre el poble i uns quants llogarrets dels voltants, amb uns dos mil veïns—, que està ensorrat entremig de boscuries, mentre s'hi celebra el mercat s'enfereix, s'omple de gent, s'hi sent continuament el botzineig dels autos, hi van els trens més sovint, descarregant la gent que vessa per les plataformes; s'hi fa circular molta moneda, i gairebé tots els seus veïns s'hi fan una poma per la set.

El tender, que abans només matava un parell de porcs per setmana, ara en mata un cada dia. A la fonda i a l'hostal sempre hi ha gent. A la tenda, venen les botifarres a centenars. Els pans morenos, grossos, plens d'ulls, que es mengen sols, fugen de cal forn i se'n van de dret a les boques enllaminades dels forasters. Pels boscos dels voltants hom veu les fumeroles simpàtiques dels focs que han encès les famílies que han acudit a buscar rovellons als boscos dels voltants o a comprar-ne a la plaça, i que ja els couen, aixecant-se pel damunt de la taca verda dels roures o de les copes fosques i fines dels pins. Al mig d'un prat de verd maragda, que sembla de vellut de seda, hi ha una família que ret els honors litúrgics propis de la temporada als rovellons, coent-ne una graellada.

Darrera, veieu la silueta grisa del Montseny, amb les seves cimes aixutes, clapades de boira. Us sorpren, de sobte, el botzinar d'un auto que vola per la carretera, en direcció a Barcelona. Darrera del cotxe, ben fermat amb cordes, hi veieu un cristall o un cove, farcit de rovellons.

Els han anat a buscar, i els han trobat, tanmateix, al Corredor, que és un llogaret proper, agregat a Llinars, on cada any es celebra un aplec dedicat a la Verge del Corredor, que els vallessans de la contrada veneren i on, segons diu la gent de Llinars, és on se'n troben més. En passar, rabent, l'auto, els que hi van escridassen els del grup, amb el somriure als ulls:

—Adeu-siau!... i que aprofiti!

—Gràcies, igualment!

JAUME PASSARELL

PROXIM ORIENT (1)

Com vaig conèixer Abd el Hai

Nombre de mesos feia que em trobava per terres núbiques, quan un dia vaig rebre l'avis de traslladar-me a Djibuti, a la Somàlia Francesa, on havia d'entrevistar-me amb una persona la qual m'era totalment desconeguda. I per això, un bell matí d'estiu de l'any 1927, embarcava a Suez, la botana sud del canal.

Djibuti. Petit port polserós de la mar Roja. Ciutat d'un blanc enlluernador els carrers de la qual fumegen ferits pels dards solars. La calor és de fornassa.

Arreu es veuen cascos tropicals.

nari personatge serà aquest pel qui precisament jo he fet aquest viatge?

Amb paciència d'oriental vaig esperar fins a la nit closa. La brisa fresca del mar m'arribava com una carícia salvatge, com una alenada de llibertat escopida a ple rostre. La nit era quieta. En aquesta calma la natura entera semblava retenir la respiració. Allà, al port, els paquebots de Xina i Madagascar, il·luminats com ciutats, fondejaven en la rada. La ciutat dels blancs es rendia als gramòfons: Tosca, València i jazz.

Un remoreig em sostragué de la meua abstracció. Abd el Hai arribava. Alt, negre, amb una testa que semblava la d'un ocell de bec corbat al qual haguessin posat un bigotí de foca, i un cos magre i musculat com el de les feres del desert. Em recordà Paul Valéry. Tindria uns cinquanta anys i vestia totalment de kaki. Portava la seva eterna boina basca, aquella boina de la qual havia sentit parlar, que era com una suprema ofensa en aquest país de cascos, suficient per a explicar la causa d'un antagonisme. El crim d'una independència intrèpida. L'abominació de l'home solitari.

Avançava amb pas ràpid i ensem cadenciós, de mariner. La gent li somreia cordial i adolorada. Salutava amb una lleugera inclinació de testa i estrenyia mans a tort i a dret, sense deixar però el seu posat de superioritat altiva. Després s'apartà i estigué un instant, prop d'unes arcades, amb un dels qui, al migdia, jo havia sentit més malparlar d'ell. Un home sense edat fixable, embotit i torturat pel fetge. En separar-se, l'hepatíic li estrenyia calorosament la mà.

Abd el Hai s'havia assegut sol a una taula rodona. Vaig ésser davant d'ell en el moment en què anava a treure's uns papers de la butxaca de la camisa.

—Abd el Hai, volia conèixer-vos.

Em fixà l'esguard penetrant i escrutador dels seus ulls gris d'acer, llambregosos i profunds en el seu rostre magre. Uns ulls que, pocs anys després, m'ells havien de recordar els ulls d'un altre home extraordinari, el seu més terrible antagonista en una lluita aferrissada i sorda.

—Seieu. Preneu un whisky. Què voleu? —em demanà fent tabletejar les preguntes. Jo li vaig dir com havia volgut trobar-lo directament, explicant-li amb molt poques paraules el perquè em trobava allí i el que volia d'ell.

—Sou català? En voilà una! Molts anys fa que no havia vist un català de l'altra part del Pireneu. Sabeu?, jo també ho sóc de català. Del Rosselló, d'allà el Conflent, on des de la meua cambra podia veure els alts cims del Canigó. Aviat farà vint anys que seré per aquestes terres.

Mentrestant, en el port, uns vapors de cabotatge feien carbó i uns altres descarregaven mercaderies amb una cacofonia de tro sord, entre crits de comandament i grinyols de ternals.

—Oh, aquest horrible soroll de fàbrica! Coneixeu Djibuti?

—Vaig desembarcar ahir.

—Veni, doncs.

Em féu pujar a l'auto del propietari de l'hotel. Es posà al volant. Jo suposava que anàvem a fer la volta clàssica de la ciutat, seguir el passeig de mar fins als jardins. Vaig sortir ignorant a quina hora tornaria i àdhuc si tornaria.

Marxarem vers el sud, en direcció a Zeila, a la Somàlia Britànica. Travessarem la vila indígena. Al pas de l'automòbil pels estrets carrers, els grups s'aixecaven i s'aplataven contra les zerbies cridant amb joia:

—Salaam, salaam, Abd el Hai.

Després d'un viratge, just abans d'arribar als jardins, deixarem la carretera i ens endinsarem vers la brossa. Brossa rasa. Alguns esbarzers hi piquen la dura arena. L'auto marxava com si ho fes en una carretera, devorant la cinta de llum dels reflectors. Unes ombres s'esvaïen tantost vistes: xacals espaordits que es creuaven en la nostra cursa, presos pels pinzells de llum; d'altres, immòbils, eren ulls fosforescents que ben aviat s'eclipsaven.

A la fi, Abd el Hai alenteix, frena i s'atura. La mar feia sentir la seva remor, però no es distingia.

—No creieu que ací estarem millor que a l'hotel?

Vaig assentir.

Apagant els fars, la nit es tancava damunt nostre com una esfera. Fou un moment de brusca angixa. No passava una alenada d'aire. Arreu, tenebres calentes, de llefiscós tacte.

Anàrem vers l'aigua. La mar es veia com una pàlida banda fosforescent que rampava d'esquerra a dreta, com un anellid. Els nostres peus s'enfonsaven en un llot tebi, barrejat amb algues calentes, cautxutades i dolces. Jo em sentia dins un món bellugadís que remorejava imperceptiblement, però el murmurí del qual era suficient per omplir l'ombra: esfondrament de fucus, respiracions de crancs, belament de mariscs, sospirs de nereides, degluticions d'ermitans i, més enllà encara, tota una pila de vides infinitesimals dins la fondària de la sorra i del fang. Brou de cultiu de l'aigua tropical i de la nit serena. Tota la profunda existència de l'oceà.

Jo hauria dit que en el moment en què anava a confiar-me a Abd el Hai, en el seu vaixell, havia volgut mostrar-me la grandiositat de la seva brossa marina, presentant-me-la com una promesa ensem que una amenaça.

JOSEF GIBERT

(1) Aquest article l'he fet extreient-lo dels carnets de viatge que vaig escriure durant un llarg sojorn, d'anys, en terres d'Àfrica i d'Orient. No havia mai pensat fer públiques aquestes notes. Ara, però, desenrotllat aquest article a petició d'un bon amic que m'ha demanat d'escriure sobre Henri de Monfreid, el català francès del qual els esdeveniments han fet una figura d'actualitat.

Henri de Monfreid

Cascos. La guerra del blanc contra l'ultravioleta. Precaució contra el sol i la llum. Els infants dels blancs ja en porten des que van a dida. Potser que ja hi neixen aquests pobres nadrosos pàl·lids, fills d'una raça superior: caçadors d'elefants que no surten mai de la ciutat, cercadors d'or que generalment el troben a la butxaca dels altres, aventurers sense aventures... Cascos. Piràmides de blancor llardosa. Provincianisme internacional de conservadors d'hipoteques, passants de notari, cobradors i braguerares. La fauna burocràtica colonial amb llurs dames. Agents del C. F. E., enginyers del port, el cap de l'estació, el director de la Posta, el verificador de Duanes. Quadrilles de llancers del Poitou, del Middle West o del Wurtemberg. Quanta malenconia en aquest residu de bells somnis de quan es tenen quinze anys! Cascos. Lívida civilització de bombers que mai no aconseguiran apagar el sol.

Era l'hora de l'aperitiu. La colònia es troba reunida a la terrassa de l'hotel, sota una vela de lona llistada. Allà s'hi expliquen llurs misèries preocupacions: ascensos, sous, paraules que senten l'agre, discussions que em divertien a propòsit del tren de vida que menava no sé qui. Són una gent que res no han vist, que res no saben veure, confinats en una atmosfera creada a llur conveniència, amb el gramòfon, l'aperitiu, les cartes i els potins del dia. Es senten desarelats, i es plauen en tot moment a fer remarcar de llur exili. L'esperança del retorn és llur reconfort, i la fan més viva esforçant-se a detestar tot allò que haurien pogut millor comprendre. Un grup, fent exagerats gestos, es divertia cantant una cançó idiota que feia repetir a uns infants negres, als quals ensenyaven un tros de pa que no els donaven mai. Germanor del blanc colonial.

Mentre amanyagava una gasela domesticada que vingué a refregar-se en les meves cames, vaig sentir, en una taula veïna, una conversa que m'interessà granment. S'hi tractava de l'esdeviniment del dia, més important encara que el de l'arribada d'un paquebot.

—Abd el Hai és a Djibuti.

—I qui és Abd el Hai?—vaig demanar apropiant-m'hi.

Exclamacions de sorpresa.

—Quin horror!

—Però, és possible que no sapigueu qui és Abd el Hai, el gran Abd el Hai, el Llop de les Mars?

—Sí, Abd el Hai, un fenomen. Ah, aquest rai, se'n f... de tot el que ens preocupa a nosaltres, us ho asseguro.

L'arribada d'Abd el Hai acomplia un miracle. El de posar momentàniament tothom d'acord en llurs apreciacions. Una dama limfàtica m'acalaria amb veu acidulada:

—Es un francès. De Monfreid. Es féu musulmà, fa les seves devocions a la mesquita de Hamudi i educa els seus infants com si fossin petits salvatges...

Un torrent, mal contingut, es desbordava. Vetei que començava a esllagarsar-se una llegenda abracadabrante. Ah, la llegenda de Monfreid! Industrial, comerciant, contractista, traficant, pescador de perles, contrabandista, agent secret, corsari... Què sé jo! De Suez a Aden tothom el coneix. Ell ha anat per tot, ha estat per tot. Què és el que ha fet? Millor, que és, doncs, el que no ha fet?

—Se'n f... de nosaltres. Se'n f... de nosaltres.

—Les seves tripulacions negres es farien trinxar per ell.

—Es que aquests imbecils l'han fet una mena de bon Déu.

—Té un harem, posseeix esclaus...

—Va sol allà on vos i jo no tardàrem a tenir la testa tallada i el ventre obert.

I, amb veu més baixa, tremolosa d'indignació i d'enveja:

—Viatges obscurs, carregaments secrets...

—I no l'han pogut atrapar mai.

—Mai!!!

—L'animal està sempre en regla. Cada vegada que els anglesos l'han empresonat, ha sabut sortir-se'n fent-se donar excuses.

Abd el Hai, Abd el Hai. Quin extraordinari.

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Amenaces per tots costats

Tots els homes que compten alguna cosa en el moviment de la política internacional, parlen de pau i afirmen que mantenir i consolidar aquesta és la seva única aspiració. Però, sense voler ocupar-se de la situació interior de les nacions — que per un motiu o altre no és pas normal generalment —, mirant el que es refereix a les relacions entre Estats, no és difícil de trobar pertot amenaces de conflictes. Podria dir-se que d'Orient a Occident hi ha callus amagats sota

sovètic encara no ha estat ratificat pel Parlament francès. Mentrestant, Berlín ha reprès amb París la política de les finasseries de Stresemann, que és dubtós que reixi; a França s'ha sospesat molt el pacte franco-rus abans de concloure'l, i si l'experiència ha de servir d'alguna cosa, tothom sap que de la política del Reich, sigui quin sigui el govern, més val no refiar-se'n massa. D'altra banda, un engrandiment d'Al-

les cendres que d'un moment a l'altre podrien provocar un incendi molt més gran que el que durà de 1914 a 1918.

Per a parlar del que passa més a prop, direm que la calma que semblava haver tornat al Mediterrani és més aparent que no pas real. Les sancions, que segons l'article 16 del Pacte de la S. de les N. havien d'entrar en vigor el dia 18, han produït a Itàlia un perillós estat d'excitació. D'altra banda, els disturbis d'Egipte han estat atribuïts a la propaganda italiana i els anglesos s'han irritat més contra Roma. Tot plegat ha accentuat la tivantor de manera que un incident de no-res, donades les condicions psicològiques actuals, podria assolir proporcions greus.

No s'ha d'oblidar que la flota britànica segueix concentrada al Mediterrani i que a la frontera líbio-egípcia hi ha encara forts contingents de tropes italianes, i també que d'una banda s'han fet preparatius a Malta i a Gibraltar, i de l'altra banda a la Pontellera i altres illes de l'Egeu.

A propòsit de les sancions, el líder del socialisme belga, Jules Destrée, ha remarcat que qui més en sofrirà les conseqüències seran les classes més pobres, que són sempre les més contràries a la guerra, i que les escoles italianes, per manca de carbó, no tindran calefacció. El ministre d'Estat — que a Bèlgica no vol dir d'Afers estrangers, sinó que és un títol honorífic — proposa que els belgues trametin el carbó necessari perquè els infants italians no passin fred.

La finalitat de la S. de les N. és de mantenir la pau en nom dels principis humanitaris, i segons aquests mateixos principis, s'ha establert la immunitat de la població civil, per bé que no sempre ha estat respectada, com prou exemples n'hi hagué en la guerra europea.

Com que Jules Destrée té veu a Ginebra, és probable que la seva remarc faci algun efecte, baldament no sigui sinó per a circumstàncies futures.

Però no és pas solament al Mediterrani que la situació és inquietant. Cal no perdre mai de vista el que passa més enllà del Rin, si es vol mirar l'escacquer internacional.

Algunes gestions alemanyes a París — on ha arribat a ostar a punt d'arribar von Ribbentrop, ambaixador secret de Hitler — han suscitat comentaris variats en la premsa europea. Es parla, entre altres coses, d'un bloc franco-italo-alemany que, tot garantint la seguretat de les fronteres del Rin i del Brenner, deixaria al Reich llibertat d'acció cap a l'Est. Amb aquest pla, Hitler renunciaria — almenys momentàniament — a l'anexió d'Austria.

La diplomàcia berlinesa ja havia provat d'obtenir l'ajut, o si més no el «deixar fer», del govern britànic, però no havent-hi esperances de reeixir per aquest cantó, després de la victòria del partit conservador — que serà reforçat amb la presència d'un home tan poc germanòfil com Churchill —, la Wilhelmstrasse vol iniciar gestions directes amb París, al mateix temps que Gömbös, cap del Govern hongarès, treballa prop del govern italià.

Allà on més inquietud han produït aquestes maniobres alemanyes és a Rússia, especialment perquè el pacte de mutu ajut franco-

manya — eventual i tot, a expenses de Rússia — no es concilia amb els interessos francesos ni amb els d'altres nacions continentals. És per a impedir aquest engrandiment que s'everta l'anexió d'Austria pel Reich, per exemple.

Es probable, doncs, que França no farà altra cosa que rebutjar les proposicions alemanyes.

Mentrestant, Memel pot donar ocasió a algun incident del qual s'aprofitarien els alemanys. Les eleccions que tingueren lloc el 29 de setembre, de les quals s'ocupà la premsa de tot el món, donaren per resultat la victòria de la llista dita de Memel, composta en la seva majoria d'alemanys. De 68.000 mil electors, 52.000 foren favorables a la combinació que podria dir-se nacionalista, no prenent aquesta paraula en sentit de nazi. I els llocs de la Dieta de Memel foren conquistats per vint-i-quatre d'aquesta llista i cinc lituans purs. Segons l'estatut de la ciutat de Memel, elaborat per la Conferència d'Ambaixadors de París, la Dieta ha d'eleger el Directori, el qual ha d'aprovar totes les providències adoptades abans que siguin executades.

En comptes d'això, el governador lituà de Memel ha encarregat la formació del Directori a un lituà, Barchets, que pertany al grup derrotat en les eleccions, i per tant no pot tenir l'aprovació de la majoria de la Dieta. Ja en 1932 el Tribunal de La Haia hagué d'anul·lar un fet semblant, considerant-lo il·legal.

La premsa alemanya usa un llenguatge amenaçador envers el petit país veí, i la cosa esdevindria perillosa si les nacions que garanteixen l'estatut de Memel — França, Anglaterra i Itàlia — no intervingen per a fer complir la llei.

Però si pel que fa a Memel la Wilhelmstrasse juga la bona carta, no pot dir-se el mateix de les maniobres ocultes que realitza a Polònia a fi de fer més tívants les relacions d'aquesta amb Txecoslovàquia. Un agreujament de les divergències entre ambdós països potser formi part dels plans del Reich si fracassen les negociacions de von Ribbentrop a París.

I no solament a Europa hi ha perills per a la pau. De l'Extrem Orient també arriben notícies poc tranquil·litzadores.

El Japó vol estendre la seva influència en tot el territori xinès, i al mateix temps no amaga tampoc els seus propòsits hostils envers Rússia, no se sap fins a quin punt d'acord amb el Reich. Les polítiques de Tòquio i de Berlín pel que es refereix a la U. R. S. S. tenen el mateix objectiu, i per això una entesa entre ells és sempre possible.

Però el Japó ara se les heu també amb Anglaterra, la qual, malgrat les complicacions derivades del conflicte italo-etíop, no ha abandonat el pla d'assumir en les seves mans la reorganització financera de Xina. Aquest pla ha irritat el Japó, que no veu amb bons ulls la intervenció occidental en els afers de Xina. El Japó, ja impressionat pel fet que Xina hagi abandonat el patró argent per consell dels anglesos, veu ara que els nordamericans — segons Tòquio, d'acord amb Londres — han comprat tot l'argent xinès.

A Londres es pren la iniciativa d'una reforma monetària xinesa basada en un préstec internacional, però els japonesos s'hi oposen. El projecte d'aquests és aprofitar-se de la feblesa financera xinesa per a imposar una solidaritat econòmica-financera de Xina i Manxukuo amb el Japó.

L'atemptat de Nankin demostraria que els nacionalistes xinesos són contraris a qualsevulla intervenció estrangera. Tot d'una, el govern anuncia la preparació d'una reforma monetària. El financer anglès Leith Ross és a Nankin... Com acabarà això? Hi haurà acord entre Londres i Tòquio, o bé la divergència s'accentuarà encara?

Ens hem limitat a llançar una ràpida mirada, i arreu del món hi ha conflictes latents o actius. Podran ésser resolts tots?

TIGGIS

Mirant a fora

Un presagi

Tota l'Europa Central es preocupa per un fet que ara ja sembla poder donar-se per cert: la desaparició de l'acta oficial en què l'emperador Carles, en 1918, renuncià als seus drets a la corona.

En els medis diplomàtics vienesos es diu que aquest document s'hauria cremat el 15 de juliol d'aquest any en l'incendi del Palau de Justícia. L'examen, paper per paper, dels arxius del Palau que pogueren escapar del sinistre, no permet esperances: el document no hi és.

Tot això no seria prou per a preocupar l'opinió pública, ja que el document no concernia sinó l'emperador Carles i no afectava per res la situació jurídica dels seus descendents. Però corre el rumor que el document no ha estat cremat, sinó sostret per partidaris de la restauració monàrquica i ara està ben guardat en els arxius personals del príncep Otto. I, segons els adversaris d'aquest, el text de l'acta d'abdicació de l'emperador Carles publicat per la premsa era incomplet, i si l'acta mateixa ha desaparegut, és perquè Carles abdicava en la seva persona i la dels seus descendents.

Modèstia

Cerrutti, ambaixador d'Itàlia a París, té invitats a casa, entre ells un ex-director de l'Escola de Roma, Puech. Es conten històries romanes, es parla de personatges italians, Grandi, per exemple.

—Es tan modest! — fa Puech, que el conegué quan només era un dels caps del Feix. — Molt modest, en efecte — diu suauement l'ambaixador —, però se'n vanta massa.

Plebiscits

Els partidaris de la restauració monàrquica a Grècia, segons el plebiscit, són 1.491.992, mentre que els republicans sumen només 32.454.

No és gaire lluny el temps — abril de 1924 — en què un altre plebiscit del mateix gènere donà 758.742 republicans contra 325.322 monàrquics.

Esperem uns quants anys més, a veure què pensaran els grecs.

La germana de Nietzsche

A Alemanya ha mort Elisabeth Förster-Nietzsche, germana que fou del gran pensador alemany. Investigadors seriosos van protestar més d'una vegada contra el ravatge i els retocs que la germana de Nietzsche va practicar en les obres inèdites d'aquell, modificant-les segons el seu propi gust.

Elisabeth Förster-Nietzsche

Recordem un telegrama que amb motiu del cinquantenari de la mort de Nietzsche la seva germana va dirigir, pocs anys ençà, a... Mussolini. Començava així: «Al deixeble més magnífic de Zaratustra...»

El "sultà" Yaho

La premsa italiana fa una gran sensació del «sultà» Yaho, que s'hauria passat al costat d'ells amb 20.000 homes armats. Aquest «sultà» en realitat només té el títol de dedjás, senyor dels aussa, tribu nòmada que compta uns 60.000 homes. És molt improbable que cada individu dels aussa fos guerrier i s'hagi passat a les files mussolinianes.

Però hi ha més. La Frankfurter Zeitung publica un escrit dirigit anys enrera — quan la S. de les N. tractava de l'admissió de l'Abissínia — al mateix Sir Eric Drummond, avui ambaixador d'Anglaterra a Roma. En aquest escrit, es parla d'un «sultà» Yaho qui és designat com a cap dels mercaders d'esclaus que fan robar cunucs joves i les filles de la tribu galla, per tal de vendre'ls a terres d'Aràbia. El dedjás Yaho no era mai persona grata davant el Negus, i si és precisament aquest mercader d'esclaus de gran estil el que passa a les files italianes, això no és sinó una brillant justificació dels abissinis enfront de les falses acusacions italianes a Ginebra. Primer, Yaho serveix per a demostrar que a Abissínia hi ha esclavatge, i després, per a fer veure al món que Itàlia atreu els capitosts abissinis. Bon profit per a empassar-se a aquest gran afarista (com diuen els italians).

Wang-Xin-Wei, el Kuomintang i el XIX cos d'Exèrcit xinès

La vida política de Wang-Xin-Wei és extraordinària perquè és una de les més accidentades, en un país i dintre d'un govern i d'un partit on la vida política d'un home passa com un foc follet i, per tant, no té ni el temps d'ésser accidentada.

Col·laborador del generalíssim Txiang-Kai-Xec abans, durant i després de la marxa contra el Nord, l'any 1925, Wang-Xin-Wei es separà del dictador i es posà a les ordres

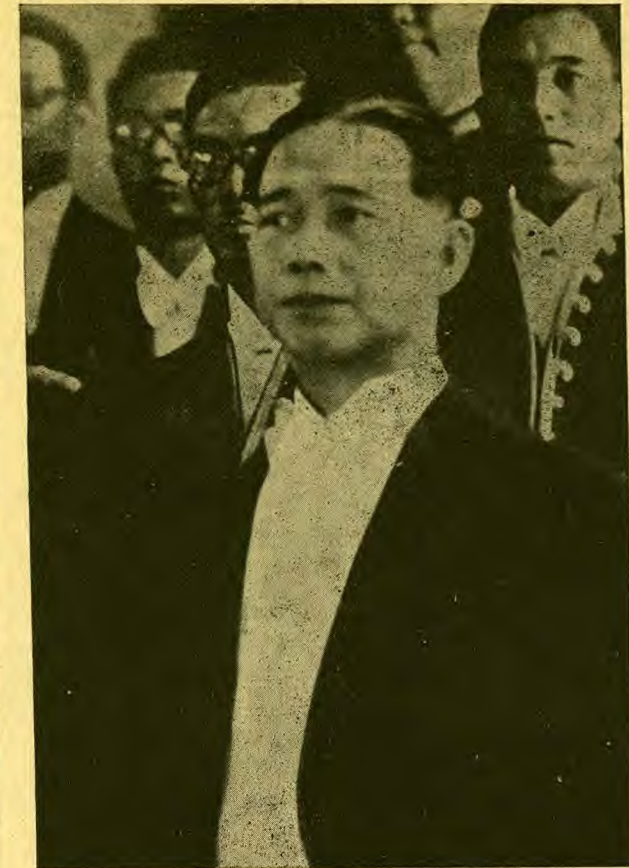
cada un dels quals havia mort, almenys, deu lleons i vuit hipòpòtams. Els soldats del XIX. cos d'exèrcit xinès no havien mort ni lleons ni hipòpòtams, però eren famosos per llur valentia i llur nacionalisme excitat, i a Wang-Xin-Wei això li devia semblar suficient per a la seguretat de la seva persona.

L'antic rival de Txiang-Kai-Xec arribà a Nankin com a delegat del govern del Sud, però la conferència es veu que ha durat molt, perquè això passava a la tardor de l'any 1932, i la tardor de l'any 1935 ha atrapat encara l'exèrcit de Wang-Xin-Wei a Nankin, i al costat de Txiang-Kai-Xec.

Durant aquests tres anys, aquest home que ha caigut víctima d'un atemptat ha exercit les funcions de president del Yuan Executiu del govern de Nankin.

El govern de Canton s'ha dit sempre ell mateix legítim dipositori de la doctrina revolucionària del doctor Sun-Yat-Sen: els tres principis del poble, i acusa el generalíssim Txiang-Kai-Xec de traïdor a la profunda revolució nacionalista xinesa, de greus debilitats davant l'imperialisme del Japó. Darrerament, el govern de Nankin ha declarat que les relacions amb el govern japonès són molt amistoses. Sembla estrany que un país que és agredit diàriament, que s'ha d'ajupir diàriament sota les exigències de l'imperialisme nipó, pugui mantenir relacions no solament cordials, sinó adhuc amistoses, amb el país de l'altra banda de la mar Grogia.

El govern xinès — el generalíssim Txiang-Kai-Xec — pot declarar oficialment aquestes relacions amistoses, però el xinès mitjà, l'estudiant de Xanghai, el nacionalista xinès, no s'hi avé, no pot avenir-s'hi, excitat per les reunions i pels pre-

Wang-Xin-Wei

daments patriòtics, per la propaganda frenèticament nacionalista que surt del mateix Kuomintang i del mateix govern quan no parla de cara al Japó. A Xina és més cert que en altres països que el govern té dos llenguatges completament distints: un de cara a l'estranger — molt suau, mesurat i cordial — i un altre de cara al país — viva-

ment, perillosament nacionalista. L'agressor de Wang-Xin-Wei ha mort. No ha tingut ni temps de declarar. Quins mòbils han impulsat l'agressor, sota mateix del monument al Dr. Sun-Yat-Sen, a Nankin? La víctima, afortunadament fora de perill de mort, ha estat precisament aquell nacionalista que abandonà Txiang-Kai-Xec quan el generalíssim es regirà contra els elements extremistes del seu partit, el Kuomintang. Ha estat Wang-Xin-Wei, aquell delegat del govern de Canton, que un dia de la tardor de l'any 1932 va arribar a Nankin acompanyat pel XIX. cos d'exèrcit, i l'any 1935 l'hi ha atrapat encara, president del Yuan Executiu i amb la cartera d'Afers estrangers sota el braç. Avui, el XIX. cos d'exèrcit, considerat com a perillós pel mateix Txiang-Kai-Xec, a causa de l'esperit revolucionari dels seus membres, lluita, barrejat amb altres divisions, contra els comunistes, a la regió llunyana de Xensi.

I Wang-Xin-Wei ha estat precipitadament substituït en la cartera d'Afers estrangers pel senyor Txiang-So-Pin, antic ambaixador a Tòquio. El telegrama que ens dona la notícia, afegeix que aquest nomenament «s'interpreta com expressió del desig del govern xinès de romandre en bons termes d'amistat amb el govern de Tòquio».

Wang-Xin-Wei ha estat eliminat del govern de Nankin. El mitjà ha estat violent — podia ésser mortal —. Pot estar content. Acabarà aquí la vida accidentada política i ara físicament de l'exèrcit Wang-Xin-Wei?

RAMON PEI

SASTRERIA F. COMAS

FONTANELLA, 9 PRAL

DISTINCIO - BON

GUST - QUALITAT

ESPECIALITAT EN

VESTITS DE

SOCIETAT

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg: "Carburos"BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 75013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

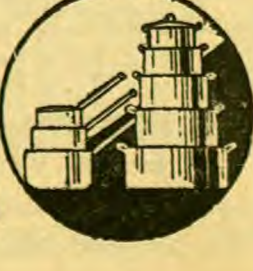
PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Canòdrom Guinardó

Tots els dimarts i dijous a les 10 de la nit, i dissabtes i diumenges tarda i nit, grans curses de llebrers

LLORENS
RAMBLA DE LES FLORS - 30

EL CINEMA

La interpretació cinematogràfica d'"El Somni d'una nit d'estiu"

Els actuals filòsofs alemanys han fet famillar la distinció entre existència *eidètica* i existència *fàctica*. El sentit d'aquesta terminologia, capaç tanmateix de desorientar el profa, apareix clar a tothom quan l'emprem en un cas concret. Per exemple, podem dir que el cinema té una existència fàctica d'ençà que Lumière el va inventar, però que tenia, no obstant, una existència *eidètica* d'ençà que el món és món, o per parlar

Per totes aquestes raons creiem en les possibilitats cinematogràfiques enormes d'"El somni d'una nit d'estiu", una obra tan cinema en alguns dels seus aspectes, el mateix que en la textura del seu muntatge. I no és arriscat repetir amb Max Reinhardt, que Shakespeare necessita el cinema, amb tal d'entendre bé aquesta afirmació. Perquè, en l'obra de Shakespeare, el verb passa davant de tot i ell es basta per engendrar el poètic

Max Reinhardt i els seus col·laboradors

un llenguatge més precís, d'ençà que una imaginació resideix en l'Univers.

La imaginació implica el cinema, i el fet que fins fa trenta anys el cinema no ha existit, no ens ha de fer oblidar que ha d'ésser possible trobar en els productes artístics precinematogràfics, símptomes, intencions i residus que semblen delatar una imaginació típicament cinematogràfica. Ens és difícil, sobretot a nosaltres que hem experimentat el cinema, llegir una fantasia com *"El somni d'una nit d'estiu"* — que per les seves possibilitats plàstiques i dinàmiques, transcendeix de tal manera els límits materials de les taules escèniques — i evitar de pensar al mateix temps en l'expressió cinematogràfica possible de tota aquesta evocació prodigiosa del món fadesc dels elfs, de les fades i dels esperits tots que encanten la natura i els homes.

Considerem, per altra banda, el testimoni tantes voltes repetit de l'artista que confessa i pateix de la desproporció que hi ha entre el seu somni i la realització plàstica d'aquest. Considerem això i haurem de convenir que la trajectòria de la imaginació creadora no es consumeix íntegra en l'obra tangible. Això és precisament el que caracteritza l'element romàntic inherent a l'art, element que hom experimenta, sentint que quelcom es fa evasiu, que quelcom flota a l'entorn de l'obra com una irradiació de possibilitats que mai potser no veurem traduïdes en un sistema de signes comunicables.

encís, fer possible les invencions més temeràries, evocar les passions més ardents, i divertir amb les seves burles malenconioses. Però al costat del verb, hi ha una acció, un paisatge, un sistema d'objectes, i el cinema, que no conserva la paraula, té en canvi poder decisiu damunt tots aquests altres elements.

Per això hi ha lloc per a una explicació cinematogràfica d'"El somni d'una nit d'estiu".

Quant a la música, permeteu-nos d'accentuar encara més aquestes remarques. És possible anar dels versos de Shakespeare a la música de Mendelssohn, però un cop ja en marxa la imaginació musical, com no veure que ella s'asfixiarà en els límits materials i feixucs del teatre?

Digueu-me si aquesta música del *scherzo* de Mendelssohn no demana un acompanyament visual d'ordre cinematogràfic? I quin poètic ensomni el *Nocturn* no destilla, que cap representació corpòria al teatre no podrà mai evocar dignament!

El ritme cinematogràfic, que tant s'ajusta a la inspiració de tipus musical, permet procurar una suggestió visual, capaç de seguir aquesta música tan endiablament subtil i frenètica, tan impalpable i àgil, que Mendelssohn va correspondre sota la impressió dels versos immortals de Shakespeare.

Per això admirem el cop d'ull de Max Reinhardt en decidir-se per Shakespeare i Mendelssohn un cop hagut trobat a Hollywood una organització material y un crèdit il·limitats.

I Max Reinhardt va dient i repetint — sense que ningú l'hi oblidui — que el seu film és el que ell volia que fos. Raons de més per confiar-hi ja abans que ens hagi estat possible veure'l.

Esperem amb impaciència veure el film, en la confiança que no ens defraudarà les il·lusions excepcionals que sobre ell hem posat.

JOSEP PALAU

Films estrenats

TIVOLI. — L'audàcia de certs pseudo-vius que pullulen pel ram cinematogràfic és il·limitada. Ara mateix, per a presentar *Vengança gitana*, han fet venir a Barcelona una gitana hongaresa civilitzada per París, que juga un rol secundari en aquest film, i que ha actuat com a extra en *L'Atlàntida* de Pabst i en *La Bandera* de Duvivier. Després, han agafat aquesta pobra noia i li han fet fer els gegants davant uns quants corredors d'anuncis enllaminats per un te a Can Llibre, l'han exhibida en una llotja del Tivoli com un ocell rar... Tot això per a encolorir a còpia de bluf un film modestet, que participa de la tècnica rudimentària de les pel·lícules espanyoles i de l'infantilisme dels primers films de *cow-boys*. Naturalment, la nit de l'estrena, la decepció dels espectadors, en adonar-se que els havien anunciat llebre a so de tabals i els havien donat gat, fou d'aquelles que no s'obliden.

URQUINAONA. — Quatre o cinc anys enrera, el cinema alemany ens oferia unes operetes presentades amb un *lecorbusierisme* berlinès i decoratiu; interpretades per uns artistes sense fantasia ni agilitat, de joc feixuc i encarcerat; i atapeïdes de cançons acompanyades per una orquestra invisible, que donava senyals de vida així que el tenor o la tiple obrien un pam de boca, i encara que aquest tenor o aquesta tiple es trobessin en un lavabo o en una cabina telefònica, en els quals no hi havia manera d'entafonar-hi ningú més, ni un violinista lilihiputenc. D'aleshores ençà, el cinema ha evolucionat amb velocitat de bòlid, i a aquestes alçàries, aquest gènere ja no es porta. Compost amb aquests ingredients, i altres de pitjors, *El ball del Savoy*, film mediocre, queda completament passat de moda.

FANTASIO. — La Baker de *La Venus negra* no és aquell petit monstre lúbric que caminava de quatre grapes i que feia revivir les simulacres *phal·liques* i les *prestiges cruels de la haute statuairie nègre*. No és aquella Baker volcànica de la memorable *Revista Negra* dels Champs-Élysées. És la Baker civilitzada del Casino de París que feia esforços inaudits per a ballar sobre les puntes. És una Baker europeïtzada que, bastant enganyada per un rol melodramàtic, s'agita en els ambients variats — el barri reservat de Toló, els musettes de la rue de Lappe, els bastidors d'un gran music-hall — d'un argument gastat al qual han donat un matís nou Carlo Rim i el *signor* Pepito Abatino.

S. GASCH

La nostra sessió

Tal com havíem anunciat, dilluns darrer tingué lloc la sessió de cinema organitzada per MIRADOR, activitat que replem després d'un període de calma, amb ganes d'intensificar-la i millorar-la.

Estem contents del resultat de la nostra sessió, i el que ens fa més contents no és pas, potser, la sessió en ella mateixa, sinó el fet que el públic que omplia el local del Coliseum en sortís satisfet, gens defraudat en les esperances que sempre sol posar en les nostres sessions.

Això és un motiu més perquè, comptant amb l'adhesió dels gustadors del bon cinema, organitzem altres sessions.

URQUINAONA
TELÈFONS 25627-2429

VINGUI A VEURE
SHIRLEY TEMPLE

l'actriu més volguda, amb algú a qui
vostè estimi

Shirley Temple
Lionel Barrymore
Evelyn Venable

LA PEQUEÑA CORONELA

UN GRAN INVENTOR

El jubileu de Lumière

Sovint se'ns ha retret als francesos — i per desgràcia amb massa raó — la nostra ingratitude envers els homes de geni que han tingut la sort i la dissort alhora de néixer a la nostra terra. Sembla que sigui efectivament inventat per a França l'axioma cèlebre: ningú no és profeta en el seu país. Però avui som feliços de poder saludar una gloriosa excepció d'aquesta regla. El jubileu de Louis Lumière provarà a tot l'univers

per a apreciar els efectes profunds d'aquesta forma nova de la cultura popular, de la documentació, de la informació i de l'educació universals.

Dintre un o dos segles, els historiadors es veuran obligats a servir-se del nom de Louis Lumière, com del de Gutenberg, per a marcar la separació netíssima entre dos estadi de civilització. De la mateixa manera que el progrés humà es troba molt

Un dels cartells que en 1896 anunciaven les representacions del Grand-Café

que un gran home de casa nostra ha vist els seus mèrits solemniament proclamats pels seus compatriotes al mateix temps que per tots els pobles civilitzats de la seva generació.

El cas és raríssim, en efecte. Generalment la humanitat reconeix massa tard els seus benefactors. Quan pensa a dar-los les gràcies, ja han desaparegut. Ben pocs d'entre ells han tingut, abans de morir, la satisfacció de veure consagrar l'èxit de llurs recerques i saludar la importància de llur missió. I encara sort si la llança d'un soldat o l'antorxa d'un fanàtic no els fa sofrir la sort d'un Arquímedes o d'un Galileu.

Un destí benefactor haurà permès a Louis Lumière d'escapar d'aquest dolorós fatum. Aquest home, a qui devem una invenció d'una importància social, intel·lectual i moral que iguala la de la impremta, haurà pogut assistir, en vida, al triomf de les seves idees i al prodigiós desenvolupament mundial de la seva troballa científica. Tot el planeta coneix i honora el seu nom. Pertot on va, troba traces de la iniciativa miraculosa que l'ha fet entrar, vivent encara, en la immortalitat.

La invenció del cinema, en efecte, ha capgirat completament la civilització moderna. Encara ens trobem massa a prop de la data del seu naixement per a poder comprendre tot el que aquesta llanterna màgica ha aportat a les col·lectivitats humanes. Ens manca la perspectiva necessària

netament caracteritzat quan hom el situa ençà o enllà del descobriment de la impremta, així mateix la mentalitat internacional apareixerà retrospectivament modificada de dalt a baix per la invenció d'aquest nou vehicle del pensament i del sentiment que representa el llenguatge de les imatges movents.

Esperem que ja no cal insistir sobre el fet que el cinema no és pas una senzilla forma nova d'espectacle i una tècnica inèdita de divertiment. La seva influència ha sobrepassat de molt la del teatre. La pantalla és un veritable educador de les multituds. Els seus cursos, evidentment, no sempre són prou vigilats, però l'inventor no és pas responsable de la mediocritat dels professors d'aquesta escola de vespre. No tots els països, d'altra banda, cometem el mateix error, i és sabut que a Rússia el cinema no és considerat com una distracció, sinó com un instrument de pedagogia social posat entre les mans de l'Estat.

L'univers artificial creat per la faderia de la llum ha assolit un tal equilibri, que ja ens sembla tan real com el veritable. Gràcies a la pantalla els homes estan sempre en contacte amb una mena de civilització i d'ordre social fabricats de cap a peus, però la força persuasiva dels quals és irresistible.

EMILE VUILLERMOZ

(Segueix a la pàgina 8.)

COLISEUM

A partir del dilluns
començarà a fer la
felicitat dels
barcelonins

Milions de rialles
Un espectacle
esplendorós
200 dones
esculturals

Música meravellosa

El film
que tothom espera

Des del setembre, compreu el 15 de cada mes
CINE-STAR
magazine cinematogràfic

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió contínua de 11 matí a 1 matí
SEIENT: UNA PESSERA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu

ME LAS PAGAREIS, VILLANOS
Divertit dibuix de Popeye

NOTICIARIS D'ACTUALITAT
MUNDIAL segons visió PARAMOUNT
i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.

EL CONFLICTE ITALO-ETIOP
Servet especial de les nostres agències

HOMES OBLIDATS
Segona part del formidable film
de la Gran Guerra

CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 44
Telèfon 44655

CAPITOL

DEMÀ DIVENDRES, ESTRENA

¡PAS a una gran pel·lícula!

EDWARD G. ROBINSON

Pasanorte a la fama

EL MILLOR FILM AMERICA 1935

EL TEATRE

AL TEATRE BARCELONA

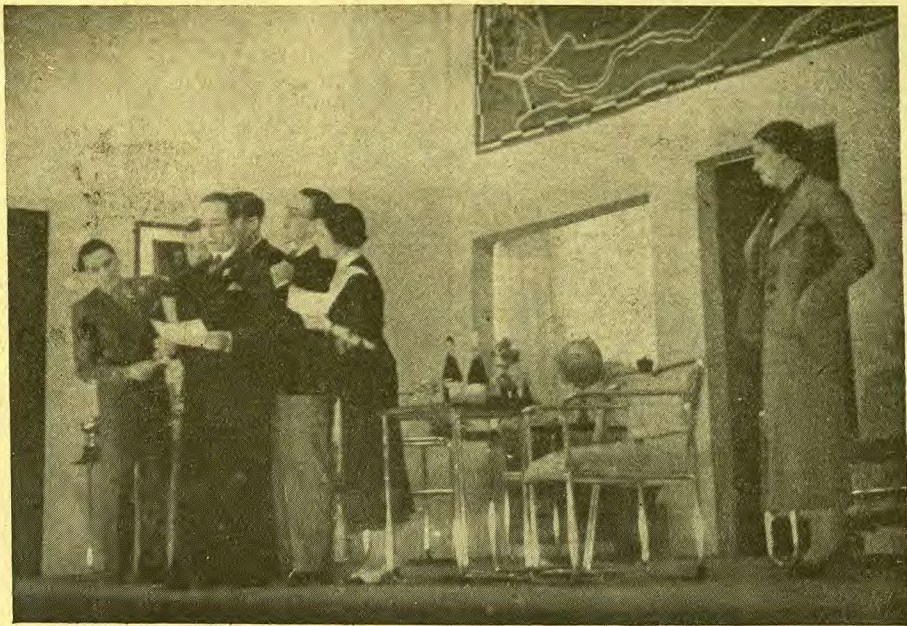
"Nuestra Natacha", de Casona

Dimecres de la setmana passada era presentada al Teatre Barcelona i per la Companyia Díaz-Collado, en estrena absoluta per a tot Espanya, la comèdia d'Alejandro Casona *Nuestra Natacha*.

No és pas cosa de presentar als nostres lectors aquest feund i simpaticíssim autor, jove i reflexiu, correcte i agut, dúctil i divers, intel·ligent i digne, carregat d'il·lusions, impregnat de bon gust, que treballa amb un llenguatge entonat i viu, que combina des-

un problema viu i constant, un indefugible i dramàtic problema amb que ell per la seva professió es troba cada dia, presentació que, si no és el que sol anomenar-se una tesi, no sabem pas quin altre nom li podem donar.

I tot el que ara diem nosaltres en elogi d'una obra de tesi, enemics jurats com som de tot allò que ho sigui o pugui semblar-ho, ho diem en gràcia a aquest escalf humà que la penetra tota, a la profusió exuberant

«Nuestra Natacha»

trament l'emoció i l'arbitri i que ens ha donat ja aquella bellíssima *Sirena varada* i aquell deliciós *Otra vez el Diabolo*, dels quals, al seu dia, ens haguérem d'ocupar aquí mateix amb tot l'elogi que ens creiem que mereixen.

Gairebé dient que amb *Nuestra Natacha* Casona no ens ha defraudat, n'hauríem fet ja tot l'elogi. Si el que anteriorment ens presentava ens descobria un enginy fèrtil i original i una capacitat creadora formidable quant a plantejament de situacions i descabellament de peripècies, una sensibilitat fresca i vibrant i una sòlida preparació que ens feien esperar-ne noves produccions en una marxa ascensional on cada vegada se'n mostrés més estabilitat i, més tard o més aviat, una maduresa plena i completa, amb aquesta seva nova creació ha corroborat amb escreix tot el que podíem esperar-ne.

Nuestra Natacha és una comèdia feliçissimament aconseguida en totes les seves parts i d'una qualitat teatral i literària admirables. Ací, Casona sembla que si, després d'un cert cerebralisme o convencionalisme que sense alterar la qualitat intrínseca de la seva primera obra la feien un xic distant de la cordialitat i n'entebien un si és no és l'emoció — *Otra vez el Diabolo*, entre les dues, seria com un repòs o una diversió — s'hagi decantat cap un enterniment i una escalfor més explícitament humanes. Això prové, indubtablement, de l'assumpte d'aquesta darrera, intensament viscut per l'autor, en la seva vida d'estudiant, primer, i de pedagog, després, que al costat de la pura creació intel·lectual que era tota l'acció de *La Sirena varada*, li dona aquesta calidesa encomandada que hi podem constatar.

Aquell encís poètic que tant en la primera com en la segona de les creacions de Casona era com una atmosfera dins la qual es movien els personatges i de la qual es pot dir que naixia tota l'acció — no per ésser-hi menys vistent en la primera (prou obvia en la segona) deixava d'ésser-hi, i força més profunda — és en aquesta ben perceptible i més directa encara. Aquesta poesia és tan poderosa, tan rica, tan de bo de bo que no l'entendria per a res el sentit realista amb què Casona ha vist i ha realitzat la seva obra ni tampoc arriba a ofegar-la gens ni mica la tesi que en ella ens exposa.

Perquè — bé hem de dir-ho — *Nuestra Natacha* és una obra de tesi. És clar que és ben distant d'allò que tenim experimentat com al prototipus de l'obra de tesi, però, tot amb tot, no deixa d'ésser-ho, encara que el seu autor sembla que repudia aquesta atribució i que per recolar aquest repudi diu que no ha volgut fer més que presentar

TEATRE NOVELTATS

(Teatre Colònia)
COMPANIA NICOLAU - MARTORI

Totes les tardes l'exit de Josep M. de Sagarra
ROSER FLORIT
Creació de Mercè Nicolau i Ramon Martori
Totes les nits. El grandios exit de Lluís Elias
AMALIA, AMELIA I EMILIA
Creació de tota la companyia
Dijous tarda a les 8. Espectacle per a infants
La rondalla en 5 actes i 9 quadros de Folch i Torres
UNA VEGADA ERA UN PASTOR

AL NOVELTATS

"Amàlia, Amèlia i Emília", de L. Elias

Hi ha moltes persones, entre les quals algun estimat amic nostre, que són d'opinió que la funció del crític davant qualsevol obra s'ha de limitar a constatar la relació que hi pugui haver entre els propòsits de l'autor en compte i exercir-se només en judicar la aconseguit. Aquests termes haurien d'ésser exclusivament els que hom hauria de tenir en compte y exercir-se només en judicar la distància existent entre l'aspiració i la consecució, abstracció feta de tota altra idea, la qual no hauria de fer més que destorbar i perjudicar aquell eclectisme que hom preten que sigui el primordial atribut que a la crítica ha d'ésser demanat.

Per no tenir-ho prou present, ens és dit, és que els crítics incorren en tants disbarats. Obcecats per allò que és la seva idea, els manca aptitud per a fer-se càrrec de les idees dels altres; així, per exemple, es queixen d'un espardeyer que els presenta unes espardeyes excel·lents perquè ells el que voldrien és un parell de sabates i, enderriats amb el seu Shakespeare, no saben trobar res que estigui bé; reclamen caràcters, lògica, psicologia i profunditat on l'autor no es proposava res de tot això i van cercant tothora pertot arreu allò que saben que no hi han de trobar.

Ben trist és, en veritat, el paper d'aquests pobres crítics ridículs i obsessionats. I per això és que nosaltres, que ens considerem incursos i fins contumaces en aquests errors que hom els assenyalava, voldríem rectificar la nostra desacomodada conducta, si més no en l'ocasió que ens posa al davant l'estrena de la passada setmana a Noveltats, de la nova producció de Lluís Elias *Amàlia, Amèlia i Emília*.

Concretant-nos, doncs, al que hom ens demana, ens sembla que no ens equivocarem pas massa si diem que Lluís Elias ha volgut obtenir un èxit fàcil sense encaparrar-se gaire quant a la categoria dels mitjans a emprar per aconseguir-lo; per això no ha vacil·lat a percutir amb la grapa barroera que per a afers com aquest convé, els punts més sòms de la sensibilitat de la part més inepta i inculta del públic, abocant en la seva obra, descaradament i sense cap escrupol, grapat, cabassos i carretades de tota mena de deixalles, rampoines i pellerinques, rànies, amatucades, esquinçades, rebregades, arnades, empolsades i plenes de teranyines, de la carincloneria més suada, més depauperada, més miserable i més infel·lic que mai hagi pogut trobar en novel·les de fulletí, els antics drames de l'Àpulo, els cuplets del carrer Nou i els tangos de la Boca o, per no anar tan lluny, del mateix Poble Sec; el tot mesclat amb situacions d'una comicitat matussera i acudits i jocs de paraules clavats d'ací i d'allà, sense cap relació amb l'acció ni el diàleg, dels quals la millor condició és la seva poca-solta declarada i franca i la seva gratuïtat sense embuts.

JOAN CORTES

El recitador González Marín

A mi no m'han agradat mai els recitadors, ni quan són bons. No cal dir que ara justament n'hi ha una passera aterridora, adequada a l'època cavernícola de les cavernes o covas d'art que els barcelonins s'exerceixen amb tota la indiferència de què són capaços.

Si que cal dir, però, abans que res, que el recitador González Marín, malgrat no ésser res de l'altre món que faci rodar el cap, no seria just incloure'l entre l'allau de rapsofes que tants estralls causa en el camp de la poesia.

Si més no, González Marín és un recitador que té les bones qualitats d'un bon aficionat a la poesia. Més clarament: si González Marín no fos recitador, no tindríem res a dir d'ell. L'acurada pulcritud que posa a triar les composicions del seu repertori el fa creditor a una benevolença que nosaltres estem lluny de regatejar-li.

Però ja hem començat dient que no ens agraden els recitadors. Ens agrada més allò que la bona poesia té d'intimitat.

Si el rapsoda ens recita una bona poesia que ens és desconeguda, només podem apreciar allò que la poesia té de bo. Si el recitador ens diu una bona poesia que ja coneixem, no ens podem estar d'apreciar tots els defectes que té el recitador.

Quan, com en la majoria dels casos, tenim un partit pres sobre els mòbils sentimentals d'una bona poesia, mai no coincidim en aquella exaltació de matissos que el recitador fa pel seu compte i risc.

Aquest fenomen de discrepància entre el que recita i el que escolta, es produeix d'una manera total en la gran majoria dels casos. A propòsit d'això volem fer conèixer al lector una anècdota que confirma plenament el nostre punt de vista.

Berta Singermann, la famosa recitadora argentina — germana de Paulina Singermann, la gran comediant que el públic barceloní aplaudeix tan justament al Romea —,

Tot això és indubtable que és el que Elias volia fer i ho ha fet ben bé. Si amb tots aquests elements l'èxit que desitjava ha estat obtingut o no, és cosa que ja la veurem, puix que per a aquest aspecte de la seva activitat no ens considerem pas nosaltres el millor jutge. No cal dir, endemés, que al costat del que diem ben poca cosa tenen a fer la lògica, la psicologia, la dignitat literària o intel·lectual i totes aquestes galindanes que alguns crítics llepa-fils voldrien exigir.

Així, no ens preguntarem pas quin mecanisme pot regir en aquella casa de caritat on es bategen les asilades amb noms com Ketty, on les monges van a domicili a deixar bordetes sense més ni més i amb repartiment de frases per cert ben poc monacals, on els asilats es veu que practiquen la coeducació, els són infiltrades unes idees tan poc humils i tan subversives, en surten amb una llengua tan expedita i on hi passa tot el que se'n diu en l'obra, ni tampoc quin és aquell poble on es pot parlar d'anar al teatre, a la segona sessió de la tarda, ni com és que aquella vella sigui a estones sorda com una campana i quasi idiota i a estones s'adoni de tot i hi intervingui amb excessiva oportunitat, ni cinquanta altres irregularitats lògiques que podríem assenyalar sobre les reaccions dels personatges, llurs respectives situacions i l'ordre general de l'acció.

Per això tampoc serà necessari que diguem que la seva idea central, aquesta filla que no troba els seus pares i la deixa considerable que hi ha entremig, és molt bo i que en altres mans hauria pogut convertir-se en una sàtira social de primer ordre o en una comèdia d'intriga fresca i intel·ligent. Elias, l'autor de *Madame*, bé ho hauria pogut fer, mal fos no arribant-hi del tot, però es veu que no ho ha volgut de cap manera.

Ho lamentem per ell i per nosaltres. Per ell, perquè si segueix per aquest camí guanyarà allò que busca o no, però perdrà el crèdit que més d'un li concedia com a autor de solvència i bon gust; per nosaltres, perquè perdrem un comediógraf al qual vèiem capaç de produir un teatre normal, igual lluny de la barroeria pseudo-popularista en què el veíem xipollejant que de l'ennuviament intel·lectualista que tanta por ens fa però que, mal per mal, té a favor se'n unes aspiracions i una ambició que no té pas aquesta modalitat a què s'ha llançat Lluís Elias.

L'estrena era patrocinada per l'Associació de Teatre Selecte, a la qual no podem pas felicitar pel seu encert en el patrocini. Tampoc podem felicitar la companyia Nicolau-Martori per haver triat aquesta obra de les infinites entre les quals deu haver pogut escollir.

JOAN CORTES

Les germanes Schwarz

—Lily?
—Emy?

Les germanes Schwarz entren en escena, i amb elles entra tota la gràcia, la picardia, el ritme i la joventut del music-hall. Lily i Emy Schwarz són vieneses, però sembla que, artísticament, s'han criat a Nordamèrica. Deu ésser per això que el seu art participa del vigor esportiu i de la malícia crítica. Lily i Emy són alguna cosa més que dues *girls* esbojarrades, de cames perfectes i de coreografia impecable: posseeixen tot

Les germanes Schwarz

l'ofici de la *girl* de pura raça, però la seva ambició i el seu gran mèrit consisteixen que aquesta tècnica els serveixi, sobretot, per crear un número on tota la fantasia és posada al servei de la intel·ligència, de l'humor de bona qualitat.

Naturalment, les germanes Schwarz han conquistat París. Fins ara, els seus èxits les havien fet famoses a Viena, Londres i Nova York, però els mancava la consagració de la capital d'Europa. Aquesta ha vingut, amb un esclat extraordinari. El públic de l'A B C els fa cada nit una acollida triomfal. La premsa ha pogut permetre's el plaer — cada dia més rar — de descobrir unes noves estrelles. Poques vegades un èxit així ha estat més merescut, més espontani.

Però — es preguntarà el lector — què diantre fan aquestes noies?

Fa de mal explicar. Cal veure-ho. Perquè si us dic que canten, dansen, fan acrobàcia i comèdia burlesca, que toquen el piano, el violí, el banjo, la balalaika i el saxofon, si us dic això, que, per tant, és la pura veritat, podeu treure'n la impressió que es tracta de dos petits monstres terriblement enciclopèdics. Anireu errats: el seu gran mèrit consisteix que saben servir-se de tota aquesta virtuositat sense subratllar-la gens; es saben fer perdonar de conèixer tantes coses; passen d'una dansa al piano, d'una imitació de Marlene (inennarrable!) a una cançó tirollesa, amb una lleugeresa i una gràcia aèries. El seu número, tan divers i tan carregat, conserva constantment una unitat superior que li donen el ritme i la fantasia. Com que us sentiu arrossegat dintre aquella atmosfera endimoniada de casejells i de cançons, arribeu a trobar que el mèrit natural d'aquest món és que, quan dues noies volen divertir-se, remuguin cel i terra, tal com fan les germanes Schwarz.

Quant dura el seu número? Deu minuts? Tres quarts? Mitja hora? No crec que hi hagi un sol espectador que ho sàpiga. La part trista comença per als pobres artistes que han d'actuar darrera de Lily i Emy. Fan l'efecte que treballen en el buit.

—L'espirit del music-hall?
—Aquestes senyoretes se l'acaben d'endur tot.

JOSEF M. PLANES

París, novembre.

SAVOY

LES ÚLTIMES NOTÍCIES DEL MÓN

PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988

Sessió continua des de les tres de la tarda a la una de la nit

BUTACA, UNA PESSETA

NOTICIARIS: FRANCE ACTUALITES

FOX MOVITONE

Servei especial de nostres Agències informatives

ULTIMES NOTÍCIES DE LA GUERRA

ITALO-ETIOP

POR LOS MARES DEL SUR

Un meravellós viatge musical de Warner Bros

VELOZ PONNY DE BUDDY

Dibuixos animats de Warner Bros

La màxima emoció de l'any

Sucesos sensacionales

CAMERA THRILLS

El film que ha emocionat a Amèrica

GUTENBERG, S.A.

Fàbrica de maquinària

per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215.—Telèfon 55723

BARCELONA

Demà
divendres
estrena al
TIVOLI

el malvado
A. Vico
A. Colomé
carabel

Una pel·lícula nacional verament extraordinària. Un verdader encert del cinema espanyol

Aquest número ha
passat per la censura

LES LLETRES

ELS LLIBRES

Lajos Zilahy, *Primavera mortal*, (Proa). — William Archer, *Ferrer i Guàrdia* (Athena)

En el pròleg concís i documentat que F. Oliver Brachfeld —l'escriptor hongarès que s'ha adaptat tan bé al clima intel·lectual barceloní, i que els lectors de MIRADOR coneixen prou— fa precedir a la seva traducció catalana de *Primavera Mortal*, hom troba un inventari dels escassos contactes que la cultura catalana i l'hongaresa han tingut en els temps moderns. Gràcies a Oliver Brachfeld, aquesta escassetat serà corregida, i cal dir que la primera obra que ha estat triada per a la seva incorporació al català té prou mèrits per a merèixer la traducció, i alhora prou interès narratiu per a plaure el gran públic.

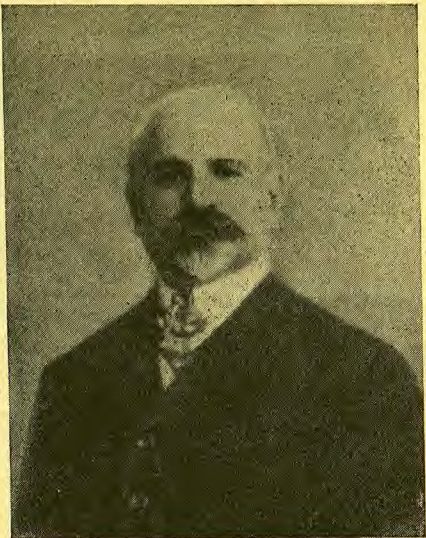
Primavera Mortal, obra de postguerra, té el mateix valor emotiu d'evocació que han pogut assolir uns quants films recents, principalment el *Liebestod* de Max Ophüls. L'Europa Central de començaments de segle hi és reflectida amb pietat i poesia, i sentiments i accions desuets, en lloc de fer-nos riure, ens impressionen. L'amor exaltat d'una noia sensual i ambiciosa, la devoció afectuosa de l'entregada, el joc que es menja en poc temps el patrimoni de l'heroi, la reacció sentimental de les dues estimades davant la ruïna de la fortuna del protagonista, el suïcidí d'aquest: tot això són elements convencionals i característics de l'avantguarda, però, amb quina gràcia, amb quin gust no són evocats! La mateixa forma de la narració, en primera persona, com una llarga confessió pòstuma a un amic oblidat i que reapareix, feliç i triomfador, en el moment que el protagonista es sent aculat al suïcidí, ajuda a crear en el lector el clima sentimental per comprendre aquesta història romàntica, en la qual l'amor té sempre una part impura d'exaltació sexual, que cova sota una aparença hipòcrita de respectabilitat. Si Edit, la noia amorosa que canvia bruscament de parer per poder ésser comessa, ens deixa perplexos amb el seu joc, és perquè l'autor, posat a dintre del protagonista, és fidel a la seva visió unilateral, rabiosament romàntica del món, i només al capdavant hom s'adona que potser la dona capritxosa és tan humana com la comprensiva Jozsa.

Admes aquest desplaçament del món sentimental, aquesta alteració de l'escala de valors que l'autor ens obliga a fer per a situar-nos en l'època de la seva novel·la, quantes troballes no se us ofereixen! Els inicis de l'amor del protagonista; les escenes culminants de la seva passió; la topada, en el tren, amb Jozsa; l'estada a Bihar; l'exaltació de molts paràgrafs... La intervenció de l'atzar a destruir la fortuna del minyó, l'escena amb Jozsa, quan es creu que ella l'enganya, fan massa un so de recepta, en canvi.

F. Oliver Brachfeld ha traduït l'obra amb amor i delicadesa. La seva tasca, en general, és perfecta. Algun lleu defecte de construcció, que encara pot donar més vivacitat a l'estil, seria l'únic retret que hom podria fer-li. De la fidelitat de la versió n'és garantia, ultra la solvència del traductor, el parentesc tan pròxim que ell troba entre l'hongarès i el català «en llur manera d'ésser, de viure, de sentir i de parlar».

Amb aquesta *Vida, Procés i Mort de Francesc Ferrer i Guàrdia*, de William Archer, que ha traduït amb la seva reconeguda competència C. A. Jordana, també us cal fer un esforç i transportar-vos als anys de l'avantguarda. Efectivament, no sols pel fet que Ferrer i Guàrdia fa vint-i-sis anys que fou afusellat, sinó perquè avui dia la seva figura i la seva significació serien una cosa absurda i inexistente, aquesta història sinistra d'execució injusta, en els detalls i en els protagonistes, necessita també l'ambient

del 1909. L'error polític de Maura i les dretes espanyoles a voler-se aprofitar dels fets revolucionaris de la Setmana Tràgica per suprimir un home d'ideals exaltats, notoriament alià a tota organització i direcció de l'escat popular, avui ens sembla matusser i criminal: tanmateix, un home polític que en aquell moment estava més aviat de

Ferrer i Guàrdia

la banda dels revolucionaris no vacillà, ara fa poc, a temptar els mateixos procediments per a suprimir un adversari.

William Archer, esperit equànim i investigador seriós, vingué a Catalunya, l'any 1910, per tal de fer una enquesta seriosa sobre el procés Ferrer. La part biogràfica que, en el seu llibre, precedeix els capítols dedicats a estudiar la revolta i el procés, no és gaire extensa: d'ella, tanmateix, la figura de Ferrer i Guàrdia no en surt pas gaire sublimada. El fundador de l'*Escuela Moderna*, devot fanàtic de l'acràcia i antic adorador decebut del terrorisme, no és cap figura admirable. Però en la seva vida hi ha un ideal decidit, el de la redempció de l'home per la cultura, que en un país mancat d'escoles i de mestres com era l'Estat espanyol del 1900, és digne de respecte i supera tots els caïres negatius que el doctrinari i la seva doctrina contenien. L'anarquisme català, fenomen molt important en la nostra història política moderna, té en Ferrer i Guàrdia una figura destacada: ni un geni, ni un sant, ni un pensador, però sí un home fidel als seus ideals i que s'acarà d'una manera coratjosa amb la mort injusta.

El llibre d'Archer examina meticulosament el procés, desfa els càrrecs apuntats, assenyalant les falles en l'acusació i la vaguetat dels testimonis, apunta l'enormitat que era la Llei de Jurisdiccions, engranatge venjatíu implacable d'unes institucions que eren jutge i part, i redreça davant nostre els pintorescos personatges de la *Defensa Social*, fretuosos de repressió i disposats a acusar de la manera que calgués. Precisa també, amb una lucidesa innegable, els mètodes de la revolta de 1909, i apunta un panorama de la vida social barcelonina en la qual els radicals interpreten un paper ambigu. Evoca també l'emoció que l'afusellament de Ferrer i Guàrdia produí a tot el món i retreu, en fer palesa l'aurèola de màrtir que la seva mort li donà, la suprema i ferotge estupidesa d'aquells que el mataren injustament i feren d'un anarquista teoritzant i d'un pedagog mediocre, obstinadament racionalista, una víctima de l'obscurantisme i un símbol del lliurepensament.

RAFAEL TASIS I MARCA

L'actualitat literària

Activitats del Lyceum Club

El Lyceum Club, recés acollidor que han amoblat unes dames de bon gust i de tracte exquisit, té el bon costum d'organitzar conferències a càrrec de personalitats catalanes, que com és natural no es veuen amb cor de rebutjar l'amable insinuació. L'altre dia ocupà la tribuna —una tribuna a peu pla amb els oients, cal dir-ho, i prou que se'n planyia el conferenciant— el Dr. Emili Mira, que tenia anunciada una dissertació sobre *Higiene de les Passions*, però que per raons misterioses es decidí a improvisar una lliçó sobre les característiques de la passió en general, concretà la seva opinió que l'apassionat era l'home sense passions —a: privatiu—, i parlà de l'activitat física com a profilaxi eficaç contra les passions consumptives.

Darrerament, també Lyceum Club ha donat un te a Maria Teresa Vernet com a homenatge per haver obtingut el Premi Crexells 1934.

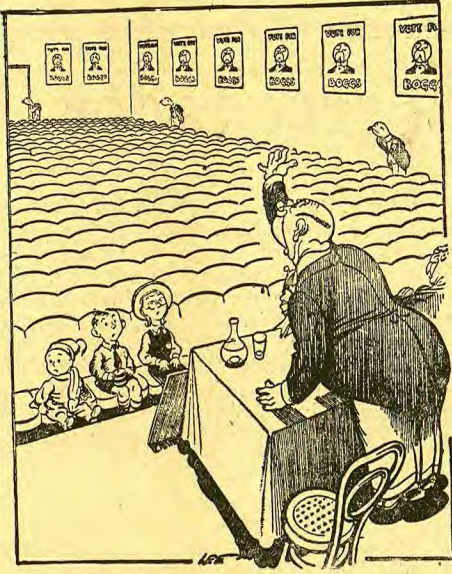
El centenari de Mark Twain

El dia 30 d'aquest mes s'escau el centenari de la naixença de Samuel Langhorne Clemens, que feu universalment famós el seu pseudònim de Mark Twain. Sense perjudici de parlar extensament de l'obra i la vida de l'autor del *Tom Sawyer*, vull assenyalar aquesta commemoració i indicar la publicació, amb aquest motiu, dels diaris inèdits de Mark Twain, dels quals ha publicat llargs fragments característics el *Nash's Magazine*.

L'esdevenidor de l'artista

A la mateixa revista anglesa, l'excellent novel·lista Clemence Dane es proposa el tema difícil de la missió de l'artista creador en un món cada vegada més mecanitzat, en el qual cada nou invent, cada art acabat de néixer, conspira per a acabar amb la feina individual de l'intel·lectual, i substituir-lo per un conglomerat col·lectiu, anònim, d'esforços i d'inspiracions. El comunisme preval en l'art del nostre temps, i per desenvolupar aquest ideal un miler d'arts individuals han de morir i un centenar de milers d'artistes han de sofrir horriblement. Què en restarà de tot això? D'una banda, l'artista creador amb vocació i grandesa superiors, prescindirà dels factors econòmics per tal de produir la seva obra, a despit de les circumstàncies. D'altra banda, les arts col·lectives poden produir també genis: el cinema ho ha provat, i Clemence Dane esmenta els noms de Charlie Chaplin i de Walt Disney com a exemples gloriosos. I entremig hi haurà una categoria d'artistes que compariran la creació individual, pel pur goig intel·lectual, amb la submissió a un art comunista, despersonalitzat, per tal de guanyar-se la vida.

R. T. M.

DISCURSOS ELECTORALES

—Pensareu com jo que, a fi de disminuir la cobertura monetària...
(Evening News, Londres)

—M'heu pres tot el sou del mes...
—Tot, de debò? Faréu bé de demanar a l'amo que us augmentés.
(The Humorist, Londres)

—No, de cap manera no puc acceptar diners d'un amic com vostè... Pagui'm només els vestits...
(Ric et Rac, París)

LA RENAISSANCE A VALENCIA

Joan Arolas

Joan Arolas, figura destacada en la renaixença literària valenciana, nasqué a Barcelona el 20 de juny de 1803 i amb la seva família vingué a València en 1814, quan no tenia encara nou anys.

Estudià gramàtica llatina en les Escoles Pies i manifestà una vocació tan decidida per l'estat religiós, que fou inútil que els seus pares tractessin de treure'l hi del cap, ja que ell, cada vegada més tancat en la

publicaren en tres volums les *Poesies pastorils i amadores*; i en una publicació de Barcelona, el *Jardín literario*, es publicà en un volum un recull de les seves millors produccions; cobrà per l'edició vint-i-cinc duros.

Versificà en diversitat de metres la cèlebre tradició de la Cartoixa de Porta-Coeli amb el nom de *La Silfide del Acueducto*.

En ella Arolas descriu els dissortats amors d'Ormesinda i Ricard.

Ormesinda és filla d'una noble i rica família, mentre que Ricard és pobre i la seva família ni té pergamins ni gota de sang blava.

I vetaquí que comença entre ells dos un idil·li romàntic i ensucrat. Però per l'expressa voluntat de son pare, Ricard, si no de grat per força, es veu obligat a pendre l'hàbit i ingressar en la Cartoixa de Porta-Coeli —ço és, Porta del Cel, que per a ell fou porta de l'infern—, on el pobre es desespera.

Mentrestant, el pare d'Ormesinda ha promès la seva filla a un gentil cavaller, però la boda es desfà d'una manera tràgica i violenta al peu mateix de l'altar.

Ormesinda, fidel al seu antic i únic amor, cerca la forma de veure'l i després de parlar amb una gitana i amb l'ajut d'un vell ermità, aconsegueix tenir una entrevista amb el monjo Ricard.

I una nit —com vibra ací la ploma d'Arolas!—, nit negra i de patira, trons, llamps i aigua a càntirs, una ombra com una aparició travessa el camp i l'aqueducte, sota la tempesta que brama i sembla engolir-s'ho tot. I quan hom creu que aquesta ombra va a ésser arrossegada per l'aigua o morta per un llamp, surt Ricard que estreny Ormesinda tota mullada contra el seu pit.

Tots dos abraçats marxen i Ricard amaga la seva promesa en la seva cella, on comença un segon idil·li tan ensucrat i romàntic com el primer.

Però, és clar, a ell se li devia notar la companyia... i ja podedu calcular la que s'armà. El prior, en assabentar-se'n, es posa furios i condemna Ormesinda a morir emmetzinada i Ricard a perterir de fam en el calabós del monestir.

Però el pare d'Ormesinda que havia estat pres, en sortir de la presó i assabentat d'on és la seva filla, va cap a Porta-Coeli i arriba en el mateix moment en què surt d'allí l'enterrament d'Ormesinda camí del cementiri.

Demaneu-ne d'escàndol! Crits i planys, el pare de la jove mata el prior i espanta l'acompanyament, i comença a abocar un sac de malediccions, insults, amenaces, etcètera, etc.

I aquí, en aquest final dramàtic i punyent, està tota la substància del poema d'Arolas, perquè en ell es veu una tendència francament anticlerical.

Tot aquest poema d'un fi tan esgarriós es desenvolupa en aquest paratge deliciós ple de pinars que es diu Porta-Coeli, monestir dels cartoixos fundat en 1274 al peu de la serra de Nàquera.

Començà edificant-se pobres edificis, en 1325 es construí un altar temple a expenses de donya Maria de Lauria. I en 1775 s'acabà en substitució una tercera església, que és l'actual.

En altres temps, aquesta cartoixa fou poderosíssima; en ella van viure Bonifaci Ferrer —germà de Sant Vicenç—, traductor de la Bíblia a la llengua valenciana; Francesc Maresme, que aplegà deu sufragis per a ésser papa; i l'artista Alonso Tano allí passà llarga temporada.

Però tornem a Arolas. En 1835 escriví un *Miracle* per a l'altar del carrer del Mar. Col·laborà en els periòdics *La Psiquis* i *El Fenix*, publicà en un volum la traducció de les poesies de Chateaubriand, i la tragèdia *Moisés* del propi autor.

L'excessiu treball, el claustre i la debilitat li feren perdre la raó en 1844, i el 25 de novembre de 1849 morí el poeta.

ENRIC SOLER GODES

Acabem de rebre un extens assortit de

CHRISTMAS NUMBER

(anglesos)

Passeu-los a veure a la

LLIBRERIA CATALONIA

RONDA DE SANT PERE, 3

Compreu BRISAS Revista il·lustrada

Selecció d'Art, Literatura, Modes, Decoració, Esports, etc.

CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11
Telèfon 41655

Acaba de publicar-se el remarcable llibre del Dr. A. CARREL

L'HOMME, CET INCONNU Preu: 9'90 pessetes

En venda a: Llibreria Louis Bergé Rambla del Centre, 19 - Tel. 2318

Kiosque Français Rambla del Estudis, 7 (Davant l'Acadèmia de Ciències)

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa □ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

El Museu d'Arqueologia PROIECTOR Les exposicions

Acaba d'ésser oberta al públic una part d'aquest Museu, que ha reunit en el que fou Palau de les Arts Gràfiques les troballes d'Empúries i el material resultant de les excavacions fetes per l'Institut d'Estudis Catalans a Catalunya, Aragó i Balears, juntament amb les restes de la Barcelona romana que uns quants patricis piadosos havien aplegat a la Capella de Santa Agata.

La instal·lació és resultat d'una col·laboració molt íntima entre la Junta del Museu, presidida primer per Ventura Gassol i actualment per Puig i Cadafalch; la direcció, integrada per Bosch i Gimpera, Colomines, Castillo i Serra-Ràfols; el personal tècnic, al cap del qual hi ha els intel·ligents artífexs Font i Roura, i l'arquitecte que signa les presents ratlles.

Un Museu d'Arqueologia corre sempre el perill de convertir-se en una sèrie inacabable de vitrines farcides de petits objectes i unes sales plenes de pedres més o menys esculpturades, que només fan vibrar els iniciats. Calia, pel contrari, fer un Museu que exposés clarament l'estat actual dels problemes de l'Arqueologia, interessant a la vegada l'arqueòleg apassionat a establir relacions i fixar cronologies, i l'home que desitja veure el que queda de l'art dels primitius. Calia donar al Museu un aspecte agradable per a fer entrar pels ulls l'aridesa del tema; explicar la veritat científica i evocar l'anècdota com a reactiu per a la gran massa de visitants.

El criteri seguit en la instal·lació del nostre Museu d'Arqueologia ha estat sempre conseqüència d'això que acabem d'apuntar i de la naturalesa dels elements a exhibir. Per exemple, el fet de tenir complets tots els elements del paviment d'una casa romana de Badalona, pati, triclinum i cambres diverses, motivà la reconstrucció en alcat del que coneixiem en planta, donant tota llur activitat funcional a cada un dels elements: això permeté, a més, col·locar en lloc apropiat multitud de material

de procedències diverses (material que estava condemnat a oblidar-se en sèrie) i donar una idea de la vida romana, utilitzant infinitat de dades que es dedueixen de les excavacions i difícilment expressables al simple visitant d'un museu. Estem segurs que més de quatre puritans hauran trobat exagerades algunes petites concessions simplement espectaculars, però cal tenir en compte que el petit diorama, discretament velat i posat com a accessori fàcil de suprimir, permet completar

Un aspecte del Museu d'Arqueologia recentment inaugurat

les troballes indígenes amb les disposicions estrangeres contemporànies més ben conservades.

La secció romana ha permès seguir fins al màxim aquest criteri. Els materials recollits, la majoria restes de la Barcelona vella, han estat agrupats segons la seva original destinació. Una sala amb elements de temples, termes, teatres, banys, dedicacions als déus i grans elements arquitectònics de destí indeterminat. Una altra amb els diversos tipus de monument funerari, des de la gran tomba i el sarcòfag, fins a la petita llosa escrita, la sepultura enterrada i l'urna cinerària; una altra amb les dedicacions a emperadors i alts personatges, voltant el magnífic tors de marbre trobat a Barcelona.

Les reconstruccions d'estructures arquitectòniques han estat fetes estudiant curiosament els elements autèntics, considerant el canó donat per les fonts literàries, i els parentius amb monuments ben conservats. L'addició de peces modernes respon sempre a la necessitat de sustentació o per arrodonir la impressió de conjunt. En alguns casos hem pogut arribar sols a col·locar els elements autèntics embotrats a un mur pla completant amb dibuix les línies generals de l'estructura. D'aquesta manera un mosaic serveix de paviment, les columnes sostenen capitells i entaulaments i els elements esculturals augmenten llur valor artístic amb la seva funció utilitària.

Aquest sistema d'exhibició, anecdòtic i lleugerament funcional, no és aplicable quan es tracta de mostrar les troballes dels poblat, coves, sepultures, i altres estacions que donen un mobiliari de ceràmica, metall, pedra o vidre, peces soltes que cal mostrar establint una ordenació perfecta, fent remarcar el parentiu d'unes amb altres i com elles soles són un dels capítols més atractius i més complets de la història antiga. Actualment el nostre Museu presenta seriadament les troballes de les Balears, amb els bronzes dels talaiots i les graciosíssimes figures evissenses de terra cuita, i els resultats de les excavacions d'Empúries, presidides per l'Esculapi i els bellíssims marbres i vasos grecs decorats amb figures negres i roges. Tot això va acompanyat de plantes, maquetes i fotografies dels llocs de les troballes.

El cos central del Museu, lloc d'honor dedicat a les grans obres que l'art i la tradició romanes han deixat a Catalunya, és una sala cupular de planta quadrada reproduint la famosa cúpula mosaicada de Centelles (un dels monuments més importants del món, que per vergonya de tots s'està morint abandonat i quasi oblidat a tres quilòmetres de Tarragona); a les parets hi ha embotrats el meravellós mosaic barceloní representant un circ en plena cursa i la reproducció d'un altre amb el mateix tema que es troba en una masia de Girona.

Cal remarcar finalment que el Museu d'Arqueologia de Barcelona és un centre viu, en plena activitat; un laboratori conegut i apreciat internacionalment, que va acumulant dades i materials per a assolir la solució de problemes actualment sols plantejats, d'importància primordial per a la història del naixement de Catalunya.

JOSEP GUDIOL
arquitecte

Teléf. de MIRADOR: 22592

FITO
CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Teléfono 41655

Noticiari de Barcelona

En les obres que el Foment de les Arts Decoratives realitza a la cúpula i pis superior de l'edifici del Coliseum per a instal·lar-hi el seu estatge social i una importantíssima sala de festes, tindran una brillant representació els més significats artistes catalans.

El cos de decoradors que verifica la instal·lació ha quedat format per Jaume Marco, Bartomeu Llongueres, Josep Mir i Valeri Corberó, els quals, d'acord amb el president de l'entitat, Jaume Marco, principal mobilitador d'aquesta obra, han decidit aquella participació d'artistes que esmentarem.

Per ara els assenyalats són: Josep Viladomat i C. Collet, escultors; E. Bosch-Roger, Evarist Mora i E. Grau-Sala, pintors.

El Comitè de Festes de Sant Martí de Provençals ha organitzat, com un d'aquells números de festa major que deuen anomenar-se selectes, una exposició de pintura i dibuix per a artistes martinencs.

Contra l'opinió tan estesa que fa referència a la industrialitat de la ciutat barriada, s'ha assolit una xifra important de participants amateurs, encapçalada per uns quants professionals als quals el dret de ciutadania els ha permès de concórrer-hi.

El jurat, format pels senyors Adrià Gual, Domènec Soler i pel nostre company Joan Cortés, ha concedit el primer premi a Gustau Cochet i el segon a Díaz-Costa.

L'exposició, instal·lada al Centre de la Unió Gremial, ha fet veure un considerable estol de persones, moltes de les quals s'han expressat com a notables aficionats donant un conjunt força estimable.

La simpàtica manifestació, que hauria de repetir-se, a Sant Martí i a tot arreu, és digna de totes les lloances.

La ceràmica de Staffordshire

En els primers anys del segle passat, els més coneguts ceramistes de Staffordshire — Adams, Clews, Mayer, Ridgway, Wood, etcètera — embarcaven tones de material cap als Estats Units; les peces eren pintades de blau i per això entre els col·leccionistes són conegudes amb la designació d'*Old Blue*. A mitjan segle, la mestressa de casa americana canvià una mica de gust, i les peces foren sovint decorades d'altres colors. Però el col·leccionista americà segueix estimant per sobre de totes les *Old Blue*: una col·lecció, composta d'unes quatre-centes peces,

John Brown amb dos negrits (1863, aproximadament)

dispersada en subhasta en 1925, realitzà més de sis mil lliures esterlines.

Per bé que després de l'acabament de la guerra civil, l'exportació de ceràmica de Staffordshire adquirí grans proporcions, sembla que la majoria de col·leccions d'aquesta forma d'expressió artística s'han constituït molt més a prop de nosaltres. Segons Albert Lee, és a Amèrica — ho aviseu als col·leccionistes barcelonins de Staffordshires — on es troben els millors i més característics productes dels ceramistes de l'època victoriana.

Pel que fa a temps anteriors, els tipus destinats a Amèrica eren sobretot retrats dels herois de la independència americana, sobretot de Washington i Franklin. Un dels temes dominants després de 1855, en què Harriet Beecher Stowe publicà *Uncle Tom's Cabin*, foren les figures de l'Uncle Tom i de Little Eya, i també de l'autora, Mrs. Stowe. Acabada la guerra civil, foren moda Abraham Lincoln a cavall i John Brown amb un negre a cada costat. Després, s'estengueren les figures i dels dos metodistes Moody i Sankey, que visitaren Anglaterra. (Anys enrera, els ceramistes ja havien representat sovint la figura del gran metodista John Wesley.) Modernament, aquest seguir de prop l'actualitat s'ha deixat una mica de banda, però de totes maneres es poden citar un retrat somrient del president Theodore Roosevelt (1908) i un president Wilson (1919).

J. GAUSACHS

EXPOSA 25 PINTURES
A LA SALA VALENCIANO
PLAÇA MACIA, 10

Del 16 al 30 de Novembre

Josep Gausachs

El pintor Gausachs, reintegrat novament al paisatge català, ha inaugurat a la Galeria Valenciano l'exposició d'aquest any, mereixedora de tots els elogis.

Apareixen en aquesta, esplèndidament dotats, els immillorables dissenys de la seva pintura substanciosa que una vegada més ha aconseguit fer-se ratificar amb els qualificatius recollits en les altres ocasions.

E. Grau-Sala — Noia al jardí

El canvi d'ambient no ha perjudicat en res l'obra de Gausachs. La seva força de pintor sofreix els desplaçaments que la inquietud artística li aconsella amb una seguretat enorme que fa de l'assimilació un problema completament soluble.

Són a remarcar les teles de Rupit, en les quals el temperament de l'autor ha trobat matèria apropiada per a forçar les seves grans condicions de realista massís i de lluminarista excel·lent.

La pasta correspon igualment als seus moments més feliços, amb tota l'esponerosa brillantesa clàssica en Gausachs.

En resum, l'exposició de can Valenciano dona a comprendre la personalitat del pintor d'una manera tan clara com poques vegades ho havia fet.

E. Grau-Sala

Grau-Sala ha incrementat considerablement la bellesa formal. Això, fet i fet, és la clàusula que més falta li feia per a fer de la seva pintura una cosa positivament completa. Fins ara, podríem dir, la gràcia i les dots de colorista formaven el conjunt motor del jove pintor. Des del moment que en aquell conjunt han penetrat fortament les exigències de la forma, prestant-li solidesa, tot plegat ha ascendit i ha eixamplat extraordinàriament les possibilitats artístiques de Grau-Sala que, altrament, recolzades amb la seràfica gràcia, ben aviat haurien quedat estancades.

Hi ha a retreure un bon nombre de pintures. D'entre aquestes, *Noia al jardí*, *Contemplació*, *La Llotja* i dos retrats de noia. En tots ells vetlla el nou estat de coses, és a dir, la sensibilitat i el colorisme, precedits per un ritme ordenat que fa excel·lir el triomf del dibuix i de l'estudi al natural.

Si, com és de creure, Grau-Sala va seguir d'aquesta manera i va preocupant-se de la forma i no reïncideix en molts d'aquells antics gratuïtismes, fills de la facilitat, la seva obra pendrà caràcters importants que haurien estat difícils de pronosticar dos anys enrera. L'esmentada *Noia al jardí* exposa ja l'esdevenidor que té al camp de la formalitat, amb difícils problemes estupendament resolts, amb la seva composició i amb deixar els més legítims traços personals que

surtin per si sols, sense fer-ne una qüestió premeditada i única responsable de la pintura.

Ferran Arasa

Aquest expositor de la Sala Gaspar és un bon pintor local de Tortosa que s'ha presentat a Barcelona amb un recull d'obres responen a dues tendències. Una a favor dels lladres que li deixà l'escola i l'altra a favor del seu temperament. Innegablement, la segona és superior. Ferran Arasa ha de repetir la visita a la nostra ciutat i demostrar la continuïtat de la seva obra. Si aleshores el seu procedir està d'acord amb les teles d'ara, caldrà convenir la seva notabilitat que reportarà un benefici per la pintura actual, per tal com entrarà en joc un factor pictòric tan nou com són les terres tortosines fetes model.

Sàinz de la Maza

A la Sala Busquets, Sàinz de la Maza exposa olis i dibuixos colorits, molt acadèmics, molt complets pel que es refereix als elements varis que integren l'obra d'art. Hi manca però l'emoció que ha de saber unir-los i sense la qual hom només pot fer que exclamar-se en el sentit que l'autor es classifica en els rengles del més categòricament intranscendent.

Alsina Amils

A les mateixes Galeries Busquets, Alsina Amils exposa uns pocs dibuixos d'una tècnica matussalèmica que troben en la bona fe, en la il·lusió de la creació artística i en l'honestat de l'amateur el seu millor comentari.

Gianmaria Lepescky

A la Sala Parés exposa aquest venecià fa poc arribat a Barcelona, on ha fet una mica d'exercici pictòric.

La retina de Lepescky no ha experimentat cap sorpresa amb la nostra llum i color; ben

Gianmaria Lepescky — Santa Maria del Mar

al contrari, tot seguit s'hi ha trobat emparentat per fortes arrels.

Així, ha pogut realitzar trossos del nostre paisatge amb una notable consanguinitat que li presta uns bons resultats.

Tot i l'alludida esplèndida interpretació, el preferim en les teles fetes sota el cel de Venècia, en la qual la paleta de Lepescky troba els encerts aconseguits a Catalunya afegits a l'emoció de les coses més conegudes i sentides.

ENRIC F. GUAL

Cursets Monogràfics de Tècniques de la Decoració

Del 3 de desembre al 31 de març del 1936

35 lliçons professades per tècnics i especialistes de cada matèria, sobre Fusteria, Guixos, Marbres, Estucs, Materials de pavimentació, Cristalleria, Pintura, Enllumenat, Metallisteria, Instal·lacions i Conduccions, Ceràmica, Teixits, Catifes, Pells, Fustes, Mobles, Tapisseria, etc., a càrrec dels senyors:

Tomàs Aymat	Josep Casasús	Santiago Marco
Joan Bergós	Manuel Cases Lamolla	Jaume Planells
Mateu Bres	Josep Castells	Pere Ricart
Emili Brugalla	Xavier Corberó	Lluís Rigalt
Joaquim Campanyà	Adolf Florença	B. Sabater i Pastor
Miquel Canals	Isidre Grifoll	Joan Sansibano
Josep Casadevall	Joan Guarro	Ramon Sarsanedas
Josep Casamitjana	Josep M. Jansà	Antoni Serra
Francesc Casas	Josep Mainar	Josep L. Sert
		Ignasi Valls

Organització Foment de les Arts Decoratives.

Avinyó, 30, pral.

Subscriuiu-vos a MIRADOR

Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. _____
que viu a _____
carret _____ n.º _____ es subscriu a MIRADOR
pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.
_____ de _____ de 193_____
Signature _____

La Pinacoteca

MARCS I GRAVATS

FRANCESC LABARTA
(pintura)

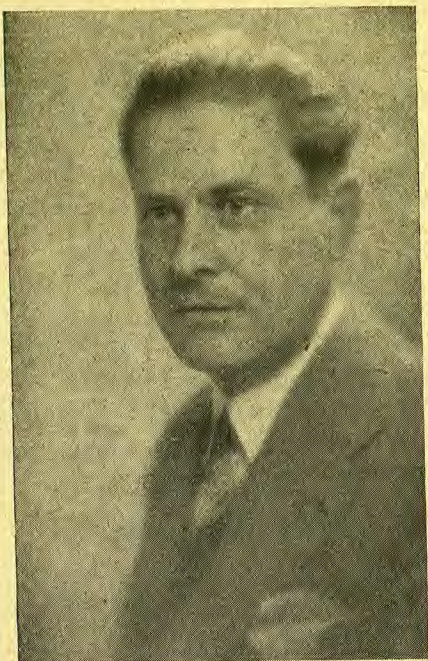
Passeig de Gràcia, 34

MUSICA

LA VIDA MUSICAL

Concerts de tardor

Els fragments de *Goyescas*, d'Enric Granados, donats en l'últim concert que dirigí el Mestre Casals, ens suggereixen el vivís desig de poder arribar a Barcelona, sencera i presentada amb tots els honors, una obra tan representativa com és aquesta d'un dels mestres més importants

Agustí Grau

de la nostra música. El concert és un marc en tots sentits inadequat per a una música com aquesta. A manca de la indispensable totalitat de realització escènica, preferim encara la famosa versió pianística dels fragments capitals de *Goyescas*; són més fidels a l'esperit del seu autor. A la sala de concerts es fa particularment sensible la lluita desesperada que sostenen una matèria musical admirable i un text gairebé indecorós, literàriament parlant. Concepció Badia d'Agustí fa pressentir, amb la seva magnífica versió d'aquests fragments, una interpretació insuperable de la figura femenina principal de *Goyescas*. Acompanyada al piano pel mateix Pau Casals en les cançons admirables de la producció juvenívola i recentíssima del mestre, l'acord és perfecte i el regal exquisit.

Els programes últims de la sèrie de l'O. P. C., confiats als mestres Arbó i Volkmar Andrae, no han igualat l'interès dels primers. El mestre suís, malgrat una ostensible demostració de brillants qualitats d'ofici, no és del tot persuasiu musicalment. Confessem que la seva versió de l'*Heroica* no obtingué pas els nostres sufragis. És de doldre que un director eminentment situat com Volkmar Andrae no hagi pensat a introduir en els nostres concerts alguna obra representativa de la jove producció musical del seu país, dotat avui de talents altament estimables. Hauria complert envers els seus connacionals un deure que els catalans li hauríem agraït sincerament.

El programa ofert pel Mestre Eduard Toldrà en el segon concert d'orquestra de l'As-

sociació de Música da Camera comprenia cinc primeres audicions. En realitat podríem escriure sis, és a dir, la totalitat del programa, ja que la bellíssima simfonia de Mozart, dita de Praga — la precursora immediata de les tres grans simfonies últimes de Mozart — no havia figurat en els nostres programes d'orquestra des de fa aproximadament una vintena d'anys. Fet curiós i sorprenent!

Val la pena d'aturar-se un moment a apreciar justament el valor d'un programa d'un caràcter tan singular i excepcional pels temps que corren. De les cinc novetats absolutes que brindava, la més important — la *Nenia* de Brahms, per a cor i orquestra — té àdhuc fora del nostre país un valor de raresa capaç de justificar l'interès de tot un programa. El seu valor musical és tal, que la introducció d'aquesta obra en els nostres concerts pot ésser justament considerada per tot director que ho intenti amb la necessària dignitat artística, com un títol d'honor en la seva fulla de serveis. Apuntem, doncs, amb satisfacció aquest títol a la fulla de serveis del Mestre Toldrà.

Pel que fa a les novetats restants, tractant-se d'obres modernes, ens sembla superflu ponderar les especials dificultats de preparació que suposen per al director i per a l'orquestra.

En suma heus aquí, doncs, un programa que representa un esforç excepcional i una intenció que no ens cansarem d'aplaudir: un programa que innova àdhuc en la part reservada al repertori consagrat; que no és limitada a reeditar per enèsima vegada els grans tòpics sòlidament afiançats en el gust de la massa dels auditors. Un programa, encara, que ofereix mostres intel·ligentment triades de la jove producció contemporània i que, per fi, atén també la producció inèdita d'autors catalans. En un mot, i segons l'opinió corrent, un programa francament

Josep M. Pagès

impopular, l'esforç i el risc del qual pocs directors, avui dia, estan disposats a acceptar. Per a un director jove — que tanmateix no hem pas de descobrir ara — aquest programa és una tarja de visita significativa que el recomana excel·lentment al nostre record i a la nostra consideració.

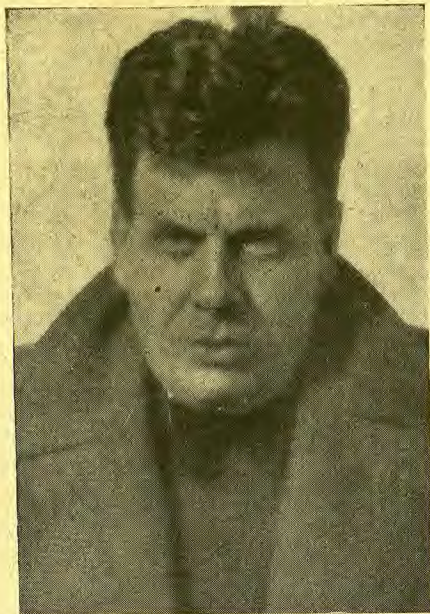
La música que Ernest Krenk ha escrit per a la deliciosa comèdia de Goethe *Triumph der Empfindsamkeit* — peça divertidíssima que voldríem recomanar als traductors per a la nostra escena — és música d'un artista fi i intel·ligent. Les escenes a il·lustrar reclamen un tipus de música lleugera i graciosa que secundés eficaçment la burlasca i maliciosa intenció de la poètica farsa goethiana. El compositor ha encertat exactament el to que convenia i això amb un escreix de fantasia i d'elegància que fan escoltar aquesta *suite* amb un interès positiu, àdhuc fora del teatre, com un veritable divertiment musical ple d'enginy i d'espírit. L'orquestra és tractada amb una finor extraordinària i revela tot seguit un artista de categoria. La instrumentació vivaç i nerviosa té un *brío* i una agudesca que podrien semblar d'arrel rossiniana si no fossin tan típicament vieneses. Les danses són delicioses i la petita introducció al *Final* és una pàgina substanciosa i de qualitat.

L'òpera *Schavanda*, el cornamusaire, del txec Jaromír Weinberger, ha tingut aquests darrers anys un succés internacional. És fàcil de preveure que l'èxit podria reproduir-se també a casa nostra, com ho demostra l'acollida que el públic va fer al fragment que figurava en programa. És una obra, doncs, que es recomana tota sola al senyor Joan Mestres. Llàstima que la *troupe* txecoslovaca que ve enguany al Liceu no hagi pensat a oferir-nos-la.

La fuga de *Schavanda* no és evidentment una composició rigorosa, com el seu títol induria, potser, a creure. La forma fugada és presa més aviat com un pretext, dins una concepció més decorativa que constructiva. No obstant, el compositor sap moure's amb traça i agilitat innegables. La intenció és posada en l'efecte exterior i brillant del moviment contrapuntístic, i el resultat corona plenament aquesta intenció.

El repertori simfònic de la música catalana s'ha incorporat en aquest concert dues obres de la més recent producció d'Agustí Grau i Josep M. Pagès. Aquests dos joves músics procedeixen inicialment de l'escola del mestre Morera — si no estem mal informats — però s'han format sobretot autodidàcticament. Hi ha una manifesta afinat espiritual entre Grau i Pagès, que des dels fons es transparenta de vegades fins en aspectes de tècnica i de factura. Un tret comú als dos autors és la intenció d'arribar a fer parlar un llenguatge catalanesc a la música simfònica, sense recórrer, però, a la utilit-

zació directa del document folklòric concret. Aquest llenguatge s'ha enriquit de totes maneres, sobretot en el cas de Pagès, amb molts elements no autòctons específicament moderns, més rars en la música de Grau. Més conservador, Agustí Grau parla un llenguatge més planer i obté un més fàcil equi-

Eduard Toldrà

libri entre els elements estilístics tradicionals i les seves personals inquietuds. Els fragments de *Laia*, la *Poncella* — novel·la escènica, diu la partitura, basada en un llibret de J. M. Pagès — acusen un temperament musical delicat i sensual que s'exterioritza amb clara simplicitat i sense enfarfeg. Tendeix més aviat, diríem, a l'eixut que no pas a l'eloqüència. La seva orquestra sona bé, car l'escriptura és simple i no porta cap càrrega inútil.

Pagès sembla cercar-se encara ell mateix amb un esforç més insistit, violent i tot en alguns moments. Seria injust, però, menysprear el valor d'aquest esforç per raó de l'asperitat i contracció disgregada que imprimeix sovint al seu tret. L'auditori restà desconcertat sobretot per l'aparent incongruència entre una idea de programa de tot infantil, i una mena de traducció transcendent que la música intenta. Pagès, és clar, veu els *Jocs de mainada* amb un esperit semblant al que informa un film com *Homes de demà*, per exemple. Només que la flor de la ingenuïtat se li fa massa ràpidament esfulladissa, abans que n'hàgiu el perfum. Els jocs de mainada, en rigor, no es presenten al pensament de l'auditori sinó per una involuntària associació, en el moment en què l'engrescament final de la bateria esdevé positivament irritant. Cal no exagerar, però, la importància d'aquests excessos. És probable que l'autor hagi estat el primer sorprès pel resultat i que en el futur s'imposi un control especialment rigorós del metall i de la bateria. Tot amb tot, els defectes evidents d'escriptura acusen, més que res, manca d'experiència. La impressió de conjunt, així, no acaba d'ésser satisfactòria, esborrant — i és de doldre — de la memòria de l'auditori una sèrie de moments bons que reclamen que es faci crèdit al talent i a la personalitat modesta i seriosa d'aquest jove autor.

El mestre Toldrà preparà tot aquest programa, i en particular les obres dels autors catalans, amb un treball insistit d'una consciència artística impecable. L'audició és beneficà, a més, d'una sèrie de trets realment inspirats, dels que exterioritzen d'una manera espontània un temperament i una emoció autèntica de director. Toldrà té una direcció segura i clara, dotada d'una emoció comunicativa, servida per un gest que cada dia guanya en sobrietat i eficàcia. Tothom s'acorda a reconèixer a aquest artista un temperament genuí de director. Davant la mateixa O. P. C. ha tingut actuacions memorables que han prestigiat el seu nom. És de doldre, per tant, que la nostra vida musical no ofereixi ocasions més freqüents de fer donar tot el rendiment de què és susceptible el seu magnífic talent.

L'Associació de Música da Camera mereix tots els elogis per haver tingut la iniciativa d'oferir un concert d'aquesta importància al mestre Toldrà. Un dels aspectes més simpàtics de la nostra primera societat de concerts és precisament l'atenció intel·ligent amb què viu de cara a la nostra vida musical catalana. Ajudant a valorar els nostres artistes i els nostres autors, i acollint els exponents més significatius de la música contemporània, realitza una obra que no direm que li hagi de reportar sempre èxits socialment més brillants, però que en la consciència de totes les persones seriosament interessades en les coses de la nostra cultura musical li asseguruen el major respecte i agraïment.

R. G.

La dona de les cavernes. — I et creus que està bé embrutar les parets amb aquests nits? Què pensaran els nostres descendents? (The New Yorker)

UN GRAN INVENTOR

El jubileu de Lumière

(Ve de la pàgina 4.)

Tots, novel·listes, escriptors dramàtics, visionaris, sociòlegs o poetes hi componen tipus humans, corrents psicològics, una moral social, sentiments, passions i esperances d'una decisiva potència d'embruïament col·lectiu. Cada u, conscientment o no, s'orienta secretament per la pantalla i calca els seus gestos, les seves actituds i la seva mentalitat sobre la d'aquells fantasmes que representen, per a la massa, la figuració simbòlica de tota una armadura de l'esperit i del cor.

No s'ha imaginat mai una màquina més potent de pastar els cervells i una sembradora mecànica capaç d'escampar fins a les estrelles una semblant quantitat de bona i de mala llavor. Aquest gest august del sembrador, és Louis Lumière el primer que l'ha fet. I ara, com Booz, pot mirar amb satisfacció les messes que ondulen fins a perdre's de vista pels camps fertilitzats per la seva mà.

Però Louis Lumière no és solament el pare del cinematògraf; és el tipus del físic la curiositat del qual no és mai satisfeta i no para d'interrogar apassionadament les forces naturals misterioses que ens rodegen provant d'arrencar-los llurs secrets i descobrint llurs lleis. A una edat en què tindria legítimament el dret de fruit d'un repòs ben guanyat i assaborir tranquil·lament la seva glòria, aquest treballador aferrissat segueix passant llargues hores cada dia en el seu taller i en el seu laboratori del boulevard Bineau. Té la coqueteria raríssima de treballar amb totes les aparences del dilettantisme. Ell mateix crea els seus models amb la joia egoista i apacible d'un filatèlic o d'un col·leccionista de papallones.

Des de fa més de mig segle, els seus descobriments han estat innumerable. El fotograma, el retrat en relleu obtingut per la superposició de set proves sobre vidre, l'altaveu constituït per un diafragma de pergamí, els rosetons estrellats que han creat noves sonoritats en els instruments de llauteria i, ben recentment, la projecció esteoscòpica enriquit amb el relleu les imatges de dues dimensions de la pantalla, no són sinó les etapes d'una vida amonijada de perpèctes troballes. En tots els dominis de l'acústica i de l'òptica, Louis Lumière ha obert camins nous i s'ha anexionat dominis desconeguts.

L'home és la cortesia i la bondat en persona. Aquest patriarca de somriure benevolent, però els ulls del qual traeixen de vegades una mena de malícia indulgent, no coneix l'encarcerament d'alguns inventors embriagats per llur triomf. La modestia d'aquest superhome és desconcertant. L'apoteosi solenne de què beneficia avui no modificarà pas res de la seva actitud o del seu caràcter. Els transeünts seguiran trobant pel carrer aquest robust vell sense sospitar la suma de glòria que eternament es rellegirà al seu nom.

EMILE VUILLERMOZ

(Copyright by Agence Littéraire Internationale)

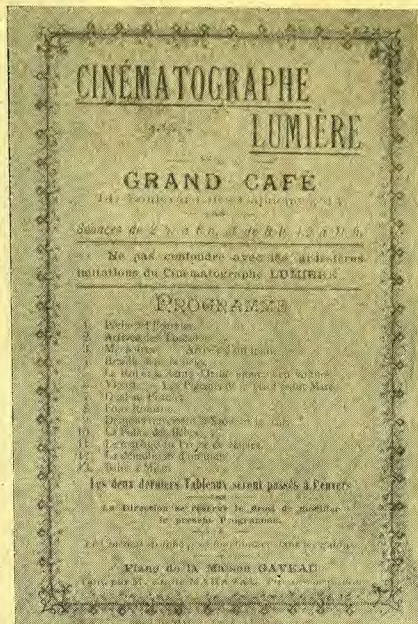
El pare dels germans Lumière, Antoine, pels volts de 1860, deixà el seu ofici de pintor de rètols pel de fotògraf i, una vintena d'anys més tard, deixava la màquina per a dedicar-se a la fabricació de productes fotogràfics. En 1881, quan el seu fill Auguste torna de fer el servei militar, la fabriqueta instal·lada a Lyó va tan malament, que el pare vol plegar. Però Auguste i el seu germà Louis, que acaba de sortir de l'escola, es proposen tirar-la endavant. Fins 1882, en què el segon inventà unes noves plaques, dites «blaves», que presentaven grans avantatges sobre totes les usades fins aleshores, no pogueren començar a pagar els creditors.

De mica en mica prosperà la fàbrica, portada pels dos germans. En 1905, la producció diària era de 70.000 plaques, 7.000 metres de paper i 140 metres quadrats de pel·lícules.

Edison havia inventat el kinetoscòp i Auguste pensava com fóra d'interessant poder projectar imatges animades sobre una pantalla.

Un matí de 1894, Auguste anà a veure el seu germà Louis que, malalt, s'havia quedat al llit. En el seu somni, havia imaginat el mecanisme capaç de permetre-ho.

El 28 de desembre de 1894, tenia lloc una primera sessió de pagament, al soterrani del Grand Café, de París. L'amo de l'establiment hi tenia tan poca confiança, que rebutjà el 20 per 100 de la recaptació i preferí cobrar un lloguer de 30 francs diaris. El

Un programa de 1896

preu de l'entrada era d'un franc. El programa comprenia vuit o deu films, d'uns setze o disset metres cada un. La recaptació del primer dia fou de 35 francs. Tres setmanes després, però, sense anuncis als diaris, es feien cada dia més de dues mil entrades, en diverses sessions, car al local no hi cabien gaire més de cent persones.

Davant l'èxit, d'altres locals s'obriren: el 25 de gener de 1896, a Lyó; el 17 de febrer, a Londres; el 18 de febrer, a Bordeus; el 30 d'abril, a Berlín; a finals d'any, el cinematògraf entrava als Estats Units.

En 1898 es donà una projecció monstre sobre una pantalla de 24x30 metres a la Galeria de Màquines, aleshores en construcció per a l'Exposició de 1900, i en vista del resultat, el comissari general decidí la instal·lació d'un aparell de projecció a la sala de festes, amb una pantalla de 16x21 metres.

Tots els treballs de L. Lumière han tingut la fotografia com a objectiu principal. Així, en 1899 construí un aparell fotogràfic per a obtenir sobre una tira de pel·lícula la volta completa de l'horitzó i en 1901 construí a París una sala destinada a aquestes projeccions «fotogràmiques».

Després de molts anys de treball, pogué presentar en 1907 les primeres fotografies directes en colors, mitjançant les anomenades plaques autocromes, que, malgrat els nous perfeccionaments, no ha canviat gens el principi científic que les inspira.

Es recent encara la darrera invenció de Lumière, la del cinema en relleu.

Demà passat
dissabte, al

Fantasio

Suprem homenatge
a l'immortal
BELLINI

MARYLAND

AQUESTA SETMANA
(2.ª setmana de projecció)

Claudette Colbert

**SUCEDIO
UNA VEZ**

Es un èxit
indiscutible

VINENT SETMANA
(dilluns, dia 25, estrena)

**Myrna Loy i Warner
Baxter**

**Estrictamente
confidencial**

Serà un èxit
formidable

DOS FILMS

COLUMBIA